

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Kuolinpesän pankkiasiointi päivittäispalveluissa - Case pankki: X

Pakarinen, Laura

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Kuolinpesän pankkiasiointi päivittäispalveluissa - Case pankki: X

Laura Pakarinen
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2013

Laura Pakarinen

Kuolinpesän pankkiasiointi päivittäispalveluissa - Case pankki: X

Vuosi 2013 Sivumäärä 45

Perintöoikeus on oikeudenala, jossa käsitellään kuoleman johdosta tapahtuvan omistajanvaihdoksen oikeusvaikutuksia. Suomessa perintöön ja testamenttiin liittyvä lainsäädäntö on koottu perintökaareen, jonka säännökset määrittelevät kenelle perintö kuuluu perittävän kuoleman jälkeen. Suomessa suurimmalla osalla väestöstä on käytössään erilaisia pankkipalveluita, joten pankissa asiointi on melkein aina välttämätöntä pesänselvityksen, perunkirjoituksen sekä perinnönjaon kannalta.

Tässä opinnäytetyössä olen tutkinut kuolinpesän pankkiasiointiin vaikuttavaa lainsäädäntöä sekä pankin yleisimpiä toimintatapoja kuolinpesän pankkiasioita hoidettaessa. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on käsitelty lakimääräistä perimysjärjestystä, kuolinpesän hallintoa, pesänselvitystä, perunkirjoitusta, testamenttia sekä pankkiasioinnin käytänteitä. Työn tarkoituksena on ollut toimia oppaana pankin päivittäispalveluissa työskentelevälle toimihenkilölle.

Opinnäytetyö on tutkimussuuntaukseltaan laadullinen tutkimus, jonka keskeistä lähdeaineistoa ovat olleet alan lainsäädäntö, viranomaisohjeet sekä perintö- ja finanssialan kirjallisuus. Kirjallisen materiaalin lisäksi aineistonkeruumenetelmänä on käytetty pankkilakimiehen ja asianajajan teemahaastatteluita. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä pankki X:n kanssa.

Työn teoriaosuuden pohjalta on koottu opinnäytetyön liitteeksi toimintaohje pankin päivittäispalveluissa eli kassa- ja neuvontapalveluissa työskentelevälle toimihenkilölle kuolinpesän yleisimpiä asiakaspalvelutilanteita varten. Ohjeen tarkoituksena on ollut koota yhteen kuolinpesän pankkiasioinnin kannalta keskeisimmät asiat ja helpottaa näin asiakaskohtauksia sekä asiakkaan ohjeistamista.

Laura Pakarinen

The daily banking services of an estate - Case bank: X

Year	2013	Pages	45
------	------	-------	----

The law of inheritance is a branch of law which deals with legal effects of a change of ownership in consequence of death. The Finnish legislation on inheritance and will is written in Code of Inheritance, the provisions of which define to whom the inheritance of the deceased belongs. Most of the population in Finland has different kinds of banking services in use. Banking is almost always necessary relative to an estate administration, an estate inventory and distribution of estate.

I have studied the legislation affecting the banking of an estate and also general courses of action of the bank, when dealing with banking of an estate in my thesis. The statutory inheritance order, the administration of an estate, an estate inventory, will and the practice of banking are being covered in the theory section of the thesis. The aim of this thesis is to guide the clerical worker working in daily services.

The thesis is a qualitative research, the essential source material of which has been legislations of this field, authoritative guidelines and literature of field of inheritance and finance. In addition, I have interviewed a lawyer and a bank lawyer to get source material. This thesis has been made in cooperation with bank X.

As an appendix of this thesis I have completed a directive from the basis of theory section. The direction is made for the customer servant of the bank in case dealing with an estate. The purpose of the directive has been to aggregate some of the essential issues of banking of estate and thus ease customer contact and guide the customer.

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Oikeus perintöön	8
2.1	Lakimääräiset perilliset	8
2.2	Leski	10
2.3	Toissijaiset perilliset	12
2.4	Yleistestamentin saaja	13
2.5	Valtio	13
2.6	Avopuoliso	14
3	Perimyksen esteet	16
4	Perinnöstä luopuminen ja perintöosan luovuttaminen	17
5	Testamentti	17
6	Pesänselvitys	19
6.1	Yhteishallinto	19
6.2	Pesänselvittäjä	20
6.3	Testamentin toimeenpanija	21
6.4	Edunvalvottava kuolinpesän osakkaana	21
7	Perunkirjoitus	22
8	Perinnönjako ja ositus	24
9	Kuolinpesän pankkiasiointi pankin päivittäispalveluissa	27
9.1	Kuolinpesä ja pankkisalaisuus	27
9.2	Asiointi ennen perunkirjoitusta	29
9.3	Asiointi perunkirjoituksen jälkeen	31
10	Henkivakuutukset	33
11	Perittävän vastuut	34
12	Yhteenveto	35
	Lähteet	37
	Kuviot	39
	Liitteet	40
	Liite 1. Toiminta-ohje	41

Laki- ja lyhenneluettelo

PK Perintökaari 5.2.1965/40

HE 37/2010 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

1 Johdanto

Perintöoikeus on oikeudenala, joka sääntelee kuoleman johdosta tapahtuvan omistajanvaihdoksen oikeusvaikutuksia. Suomessa perintöön ja testamenttiin liittyvä lainsäädäntö on koottu perintökaareen 5.2.1965/40.

Perittävän kuoleman jälkeen hänen sijaansa tulee kuolinpesä, jonka muodostavat kuolinpesän osakkaat. Kuolinpesän osakkaita ovat lakimääräiset perilliset, leski sekä yleistestamentin saaja. Kuolinpesän osakkaat vastaavat yhdessä perittävän varallisuudesta perittävän kuoleman ja perinnönjaon välisen ajan. Suomessa suurimmalla osalla väestöstä on käytössään erilaisia pankkipalveluita, joten kuolinpesän pankissa asiointi on melkein aina välttämätöntä pesänselvityksen, perunkirjoituksen sekä perinnönjaon kannalta. Pankkiasiat herättävätkin usein monenlaisia kysymyksiä pesänselvityksen ja perinnönjaon välisellä ajanjaksolla.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa on tutkittu alan lainsäädäntöä sekä pankkien käytänteitä kuolinpesän asioita hoidettaessa. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa on perehdytty lakimääräiseen perimysjärjestykseen, kuolinpesän hallintoon, perunkirjoitukseen, testamenttiin, perinnönjakoon sekä pankkiasioinnin käytänteisiin. Keskeistä lähdeaineistoa opinnäytetyössä on ollut alan lainsäädäntö sekä perintö- ja finanssialan kirjallisuus. Aineiston keräämiseksi on kirjallisen materiaalin lisäksi haastateltu pankkilakimiestä sekä asianajajaa. Haastattelut ovat toteutettu teemahaastatteluina, joiden tarkoituksena on ollut selvittää asiiantuntijoiden näkemyksiä ja ohjeistuksia kuolinpesän pankkiasiointia järjestettäessä. Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tutkia, mitkä ovat lainsäädännön edellytykset ja pankkien käytännöt kuolinpesän pankkiasioinnin järjestämisessä sekä luoda niiden pohjalta mahdollisimman selkeä ja käytännönläheinen toimintaohje pankkitoimihenkilölle kassapalveluihin yleisimpiä kuolinpesän asiakaspalvelutilanteita varten.

Valitsin kuolinpesän pankkiasioinnin päivittäispalveluissa opinnäytetyöni aiheeksi työelämälähtöisesti, sillä olen huomannut, että usein lakiasiat pankkityössä painottuvat pitkälti perintöoikeuden alalle. Pankkien lakimiehet toteuttavat useita asiakkaiden perintöoikeudellisia toimeksiantoja, kuten perunkirjoituksia, testamentteja sekä perinnönjakoja. Tämän lisäksi perintösuunnittelu on keskeinen osa varallisuudenhoitoa. Pankkien kassa- ja neuvontapalveluissa perintöoikeudelliset asiat painottuvat kuitenkin usein asiakkaan neuvontaan kuolinpesän pankkiasioiden järjestämisessä, minkä vuoksi päivittäispalveluissa työskentelevän toimihenkilön on ymmärrettävä lainsäädännön pääpiirteet sekä pankkien omat käytänteet. Opinnäytetyön sekä siihen kuuluvan toiminta-ohjeen sisältöä on lähdetty rakentamaan pankin päivittäispalveluihin, joissa huolehditaan asiakkaiden päivittäisten raha-asioiden hoitamisesta, maksamisen palveluista sekä asiakkaiden neuvonnasta. Opinnäytetyöstä on tietoisesti rajattu pois verotuksellinen näkökulma sekä yrityspalvelut.

2 Oikeus perintöön

Perinnöksi kutsutaan vainajalta jäänyttä omaisuutta. Suomessa perintökaaren lakimääräinen perimysjärjestys määrittelee, kenelle perintö kuuluu kuoleman jälkeen, ellei perittävä ole määrännyt omaisuudestaan testamentilla. Perinnön saamiselle on tietyt edellytykset. Ensinnäkin perinnön saaminen edellyttää, että perillinen on elossa perittävän kuolinhetkellä. Poikkeuksena on kuitenkin lapsi, joka on siitetty ennen perittävän kuolemaa ja joka syntyy myöhemmin elävänä. Perinnön saamisen edellytyksenä on myös oikeudellisesti pätevä lapsen ja vanhemman suhde. Henkilöä voidaan pitää perillisen asemassa, jos hänen ja perittävän välillä vallitsee laissa edellytetty sukulaisuus, avioliitto tai ottolapsisuhde. (Kangas 2012, 347-348.) Perintökaaren mukaisesti ulkomaalaisella on Suomessa samanlainen oikeus perintöön kuin Suomen kansalaisella. Oikeutta perintöön käsitellään perintökaaren ensimmäisessä luvussa.

Suomessa lakimääräinen perimysjärjestys on rakennettu parentelijärjestelmään eli erillisistä perillisryhmistä koostuvaan perimysjärjestykseen. Parenteeleja on kolme, joista ensimmäinen on rintaperilliset, toinen vanhemmat ja kolmas isovanhemmat. Perintö siirtyy parentealien mukaisessa järjestyksessä kolmanteen parenteeliin asti, jonka jälkeen kaukaisemmat sukulaiset eivät ole enää oikeutettuja perintöön. Parenteelit ovat toisensa poissulkevia, eli jos elossa on yksi rintaperillinen, hän saa koko perinnön eikä perintö siirry toiseen parenteeliin kuulualle henkilölle. (Norri 2006, 71.) Perintö ei aina kuitenkaan siirry suoraan parenteelilta toiselle, sillä jos perittävä on elänyt avioliitossa, lesken oikeudet lomittuvat parentelijärjestelmään. Perittävä on myös voinut määrätä omaisuudestaan lakimääräisestä perimysjärjestyksestä poikkeavasti testamentilla, joten perimysjärjestys suoraan parenteelilta toiselle onnistuu vain, jos perittävä on elänyt naimattomana eikä tehnyt omaisuudestaan testamenttia. (Aarnio & Kangas 2010, 289.) Käsitellen seuraavissa kappaleissa tarkemmin eri perillisryhmiä sekä lesken asemaa kuolinpesän osakkaana.

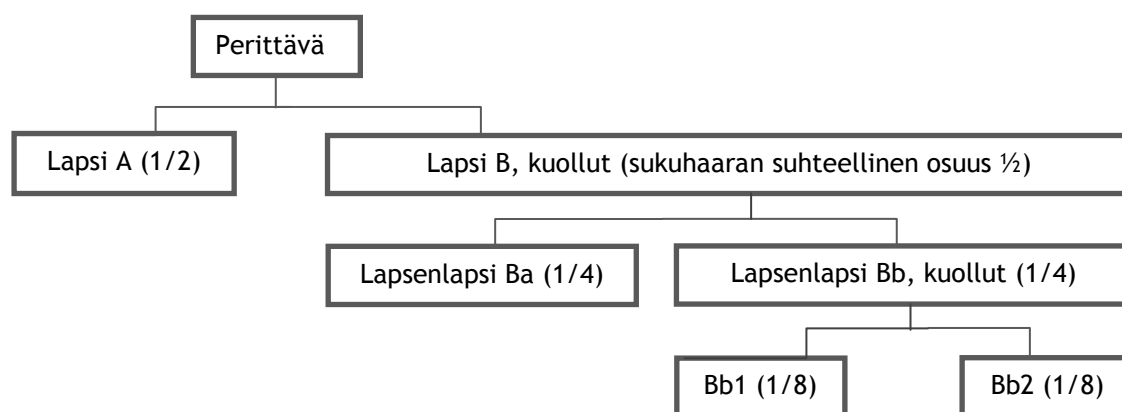
2.1 Lakimääräiset perilliset

Lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti perintö kuuluu ensisijaisesti rintaperillisille, joita ovat aviolapset, kihlalapset, tunnustetut lapset, väkisin maaten siitetyt lapset sekä lapset, joiden isyyden tuomioistuin on vahvistanut (Aarnio & Kangas 2010, 290). Rintaperillisiä ovat myös ottolapset, mutta heidän perintöoikeudelliseen asemaan vaikuttaa adoption ajankohta. Suomessa on olemassa kahdenlaisia ottolapsisuhteita. Ennen 1.1.1980 perustettuja ottolapsisuhteita kutsutaan heikoiksi adoptioiksi, sillä ottolapsi ei ole adoptiolla siirtynyt täysin uuteen sukuun, vaan hän on säilyttänyt perimyoikeuden myös omaan biologiseen sukuunsa. Tällöin ottolapsi perii biologiset vanhemmat, sisarukset sekä nämä vastaavasti ottolapsen. 1.1.1980 lakimuutoksen jälkeen perustettuja adoptiosuhteita kutsutaan vahvoiksi adoptioiksi, sillä tämän jälkeen adoptoitu lapsi on täysin samassa asemassa ottovanhemman biologisen

lapsen kanssa. Tällöin ottolapsen perintöoikeus omiin biologisiin vanhempiin on katkennut ja hän perii omat ottovanhemmat. (Aarnio & Kangas 2010, 295-296.)

Rintaperillisten perillisryhmässä perintö jaetaan lainsäädännön mukaisesti tasan jokaisen rintaperillisen kesken. Siinä tapauksessa, että lähin rintaperillinen eli perittävän oma lapsi on kuollut, tulevat lapsenlapset hänen sijaansa ja lähimmän rintaperillisen osuus tulee jakaa lastenlapsien keskuudessa niin, että jokainen haara saa siitä yhtä suuren osan. (PK 2:1.) Rintaperillisten perillisryhmässä vallitsee siis rajaton sijaisperimyoikeus, millä tarkoitetaan sitä, että perinnön saajan ollessa kuollut, perintö siirtyy häneltä toiselle sukupolvelle niin pitkään kuin mahdollista. Vasta tämän jälkeen perinnön on mahdollista siirtyä toiseen parenteeliin. Jos perittävä henkilö on elänyt avioliitossa, lesken oikeudet ovat myös huomioitava ennen toista parenteelia. Rintaperilliselle kuuluu myös aina oikeus lakiosaan, joka on puolet perintöosan suuruudesta. Tämä merkitsee sitä, että perittävä ei koskaan voi sivuuttaa rintaperillistä kokonaan testamentilla tai tekemällä lahjoituksia vain jollekin perillisistä. (Koponen 2012, 39.) Alla olevassa kuviossa kuvataan tilannetta, jossa perittävä ei ole tehnyt omaisuudestaan testamenttia eikä perittäväällä ole aviopuolisoa. Perintö jaetaan lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti rintaperillisten keskuudessa. (Aarnio & Kangas 2010, 289.)

Kuvio 1: Perinnön jakautuminen rintaperillisten perillisryhmässä lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan.

Toiseen parenteeliin kuuluvat perittävän vanhemmat, jotka ovat oikeutettuja perintöön jos perittäväällä ei ole rintaperillisiä eikä leskeä. Perintö jaetaan vanhempien kesken puoliksi. Toisen vanhemman ollessa kuollut hänen osuutensa jakavat keskenään heidän lapsensa eli perittävän veljet ja sisarukset. Jos perittävän veljet ja sisarukset ovat kuolleet, perintö siirtyy heidän lapsilleen, jolloin jokainen haara saa yhtä suuren osan. (PK 2:2.) Toisessa parenteelissa on samanlainen sijaisperimyoikeus kuin ensimmäisessäkin parenteelissa eli perintö

siirtyy rajattomasti sukupolvelta toiselle, ennen kuin se siirtyy kolmanteen parenteeliin. Sisko- ja velipuolet ovat oikeutettuja perimään sen, mikä olisi kuulunut heidän vanhemmilleen. (Koponen 2012, 11.)

Kolmanteen parenteeliin kuuluvat isovanhemmat, joille perintö siirtyy kokonaan jos aikaisemmissa perillisryhmissä mainittuja sukulasia ei ole elossa. Jos perinnönjättäjän isovanhempi on kuollut, siirtyy hänen osuutensa perinnöstä lapsille, eli perinnönjättäjän vanhempien sisaruksille. (PK 2:3.) Edellisistä parenteeleista poiketen kolmannessa parenteelissa ei ole sijaisperimysoikeutta, eli perintö ei siirry enää eteenpäin sisarusten lapsille eli serkuille. Perintöoikeus kuuluu vain isovanhemmille, enoille, sedille ja tädeille. (Norri 2006, 82.)

2.2 Leski

Lesken osakkuusasema kuolinpesässä voi perustua joko puolison perintöoikeuteen (lapsettomat puoliset), yleistestamenttiin tai avio-oikeuteen, jos ainakin toisella osapuolella on ollut avio-oikeus toisen omaisuuteen (Koponen 2012, 13).

Avio-oikeudella tarkoitetaan aviopuolisoiden oikeutta toistensa omaisuuteen. Tarkemmin sanottuna avio-oikeuden nojalla aviopuolisoiden on mahdollista saada puolet avio-oikeuden alaisen omaisuuden säästöstä liiton päättymisen jälkeen. (Kangas 2012, 266.) Avio-oikeus ei kuitenkaan tee omaisuutta yhteiseksi, vaan avio-oikeuden omistusvaikutus toteutuu vasta liiton päättymisen jälkeen suoritettavassa osituksessa (Norri 2006, 31). Osituksessa puolisoiden välillä enemmän avio-oikeuden alaista omaisuutta omistava henkilö joutuu maksamaan avioliiton toiselle osapuolelle tasinkoa, jotta omaisuus on mahdollista tasata. Tasinko lasketaan siten, että puoliset vähentävät omasta avio-oikeuden alaisesta omaisuudestaan velat ja vastikkeet, jonka jälkeen heidän omaisuutensa lasketaan yhteen ja jaetaan puoliksi. Tasingoksi kutsutaan omaisuuden tasoituserää, joka syntyy, jotta omaisuus saadaan puolitettua. Leskellä on elinaikanaan oikeus kieltäytyä maksamasta tasinkoa, vaikka hän olisi osituslaskelman mukaisesti siihen velvollinen. Tätä lesken tasinkoetuoikeutta kutsutaan tasinkoprivilegiksi. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 22-23.)

Esimerkki: Ristolla ja Annilla on avio-oikeus toistensa omaisuuteen. Ristolla on varallisuutta 10 000 euroa ja Annilla 50 000. Heillä ei ole velkaa. Molempien avio-osa on 30 000 euroa, joten Annin on maksettava Ristolle tasinkoa 20 000 euroa. (Kangas 2012, 266.)

Avio-oikeuden voi poistaa avioehtosopimuksella. Avioehtosopimuksen avulla aviopuolisot voivat määrätä, että kummallakaan ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, tiettyyn omaisuuteen tai tiettyyn toisen omaisuuteen. Muita poikkeuksia puolisoiden omistussuhteista ei ole mahdollista tehdä heidän välisellään sopimuksella. (Kangas 2012, 260.) Jos aviopuolisot ovat

avioehtosopimuksella poistaneet avio-oikeuden molemminpuolisesti, leski ei ole kuolinpesän osakas (Koponen 2012, 14). Avioehto on tehtävä kirjallisesti sekä se on päivättävä ja allekirjoitettava, minkä lisäksi kahden esteettömän henkilön on vahvistettava avioehto oikeaksi. Tämän lisäksi avioehto on aina jätettävä rekisteröitäväksi miehen tai vaimon kotipaikan maistraattiin. (Norri 2006, 39.) Maistraatissa on olemassa avioehtorekisteri, josta on mahdollista tarkistaa avioehdon olemassaolo (Asianajaja 2012).

Perintökaaren mukaisesti leskellä on oikeus pitää jäämistöä jakamattomana hallinnassaan, ellei rintaperillisen tekemästä jakovaatimuksesta tai perittävän tekemästä testamentista muuta johdu. Hallintaoikeudella ei tarkoiteta omistusoikeutta (Koponen 2012, 49). Lesken hallintaoikeus kohdistuu rintaperillisen perimään omaisuuteen, joten rintaperillisellä tai testamentinsaajalla on oikeus esittää jakovaatimus, jos he haluavat heille kuuluvan omaisuuden hallinnan itselleen. Rintaperillisten esittämä jakovaatimus johtaa aina perinnönjakoon lesken eläessä, jolloin on suoritettava myös ositus ensiksi kuolleen puolison rintaperillisten ja lesken välillä. (Aarnio & Kangas 2010, 427.) Lesken oikeus hallita jäämistöä jakamattomana säilyy, vaikka ensiksi kuollut puoliso olisi tehnyt testamentin leskeä vastaan. Lesken hallintaoikeus voi kuitenkin kohdistua vain jäämistön säästöön. Jos kuolinpesä on esimerkiksi ylivelkainen, lesken hallintaoikeudella ole kohdetta, sillä omaisuus on pakko realisoida velkojen kattamiseksi. (Aarnio & Kangas 2010, 428.) Lesken hallintaoikeus ei tuo leskelle osakkuusasemaa kuolinpesässä, vaan osakkuuden on aina perustuttava yleistestamenttiin, avio-oikeuteen tai puolison perintöoikeuteen. Hallintaoikeus kuuluu kuitenkin leskelle, vaikka hän ei olisi kuolinpesän osakas. Lesken suojaa ja oikeutta hallita koko perinnönjättäjän jäämistöä kutsutaan lesken enimmäissuojaksi. Jos rintaperillinen tai testamentinsaaja esittää jakovaatimuksen ja perinnönjako toteutetaan lesken eläessä, lesken asumista on kuitenkin suojattava niin, että leskellä on oikeus pitää hallinnassaan vähintään ensiksi kuolleen puolison asuntoa tai muuta kiinteistöä, joka on rinnastettavissa pääasialliseen asuntoon. Tätä kutsutaan lesken vähimmäissuojaksi. (Aarnio & Kangas 2010, 427-430.) Lesken vähimmäissuojaan kuuluu myös tavanomaiseksi luettavan koti-irtaimiston hallitseminen. Huomioitavaa on, että henkilökohtaiset omaisuudet, kuten esimerkiksi autot tai korut eivät kuulu koti-irtaimistoon. Lesken hallintaoikeus ei koske myöskään ensiksi kuolleen nimellä tai yhteisomistuksessa olevaa kesämökkiä, vain vaan asuntoa. (Asianajaja 2012.) Vähimmäissuojan piirissä olevaa omaisuutta ei voida jakaa lesken eläessä muuten kuin laskennallisesti rintaperillisten kesken. Mikäli leskellä on olemassa oma omistusasunto, häntä ei koske lesken vähimmäissuoja. (Aarnio & Kangas 2010, 427-430.)

Jos perittävä on elänyt avioliitossa ja häneltä ei ole jäänyt rintaperillistä tai rintaperillisen jälkeläistä avioparin yhteisestä tai aikaisemmista liitoista, puhutaan puolison perintöoikeudesta. Tällöin elossa oleva puoliso perii ensiksi kuolleen puolison kokonaan perintökaaren 3:1:n mukaisesti. Puolison perintöoikeuteen ei vaikuta, onko aviopuolisoilla ollut avio-oikeus

toistensa omaisuuteen (Koponen 2012, 14). Perintö kuuluu ensisijaisesti leskelle, ja perittävän toissijaiset perilliset ovat oikeutettuja perintöön vasta lesken kuoleman jälkeen. Jos perittävältä ei ole jäänyt myöskään toissijaisia perillisiä, leski saa perimäänsä omaisuuteen täyden määräämisvallan. (Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä 2011, 37.) Leskellä on tässä tapauksessa oikeus tehdä kaupat perimällään omaisuudella, lahjoittaa omaisuuttaan tai määrätä siitä testamentilla. Jos ensiksi kuolleelta puolisolta on kuitenkin jäänyt toissijaisia perillisiä, lesken oikeus on huomattavasti rajoitetumpi, jolloin puhutaan lesken rajoitetusta omistusoikeudesta. Tällöin leski saa käyttää omaisuutta elinaikanaan ilman toissijaisten perillisten suostumusta, mutta hän ei voi määrätä perimästään omaisuudesta testamentilla tai lahjoittaa sitä ottamatta huomioon toissijaisten perillisten perintöoikeutta. Lesken kuoleman jälkeen perintö jaetaan tavallisesti niin, että toissijaiset perilliset saavat ensiksi kuolleelle puolisolle kuuluvan puoliskon pesästä ja lesken perilliset saavat toisen puoliskon. (Aarnio ym. 2011, 37.) Leskelle ei kuulu perintöoikeutta, mikäli aviopuolisolla on ollut avioero vireillä tuomioistuimessa toisen puolison kuolinhetkellä. Avioeron rautessa harkinta-ajan jälkeen ilman lopullista eroa lesken oikeus perintöön palautuu kuitenkin ennalleen. Puolison perintöoikeus on mahdollista syrjäyttää myös testamentilla. (Koponen 2012, 14.)

2.3 Toissijaiset perilliset

Lapsettomana kuolleen perittävän muita perillisiä kutsutaan toissijaisiksi perillisiksi. Koska perittävältä ei ole jäänyt rintaperillistä tai hänen jälkeläistä, hänen lähimpiä perillisiä ovat toiseen parenteeliin kuuluvat sukulaiset. Toiseen parenteeliin kuuluvat perittävän vanhemmat. Jos he ovat kuolleet, heidän sijaansa tulevat perittävän veljet ja sisaret eli vanhempien lapset. Siinä tapauksessa, että perittävän veljet ja sisaret ovat kuolleet, heidän sijaansa tulevat heidän jälkeläisensä. Kolmanteen parenteeliin kuuluvat sukulaiset eli perittävän isovanhemmat eivät ole toissijaisia perillisiä. Lopullisesti toissijaiset perilliset määräytyvät lesken kuolinhetken mukaan. Jos toissijaisia perillisiä ei ole elossa lesken kuolinhetkellä, perintö kuuluu kokonaisuudessaan lesken perillisille. Lesken perilliseksi katsotaan lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti ensimmäiseen, toiseen tai kolmanteen parenteeliin kuuluva perillinen. Vastaavasti jos leskeltä ei ole jäänyt perillisiä, perintö kuuluu kokonaisuudessaan toissijaisille perillisille. (Aarnio ym. 2011, 36.)

Toissijaiset perilliset eivät saa lesken eläessä perittävän jäämistöstä mitään, ellei heidän hyväkseen ole tehty testamenttia. Heillä ei ole myöskään oikeutta vaatia perinnönjakoa lesken eläessä. Päinvastoin lesken aloitteesta leski voi toimittaa perinnönjaon itsensä ja toissijaisten perillisten välillä näin halutessaan. Tällöin leskellä ei kuitenkaan ole oikeutta vedota tasinkoetuoikeuteensa ja jako sitoo toissijaisia perillisiä, joilla olisi ollut oikeus perintöön lesken kuollessa. Lapsettomana kuolleen avioparin omaisuus jaetaan siis vasta molempien puolisoitten kuoleman jälkeen ensiksi kuolleen puolison toissijaisten perillisten ja lesken perillisten

kesken. Käytännössä perinnönjako tällaisessa tapauksessa voi muodostua erittäin työlääksi, sillä kuolinpesän osakkaiden määrä voi olla huomattava. (Aarnio ym. 2011, 34-37.)

2.4 Yleistestamentin saaja

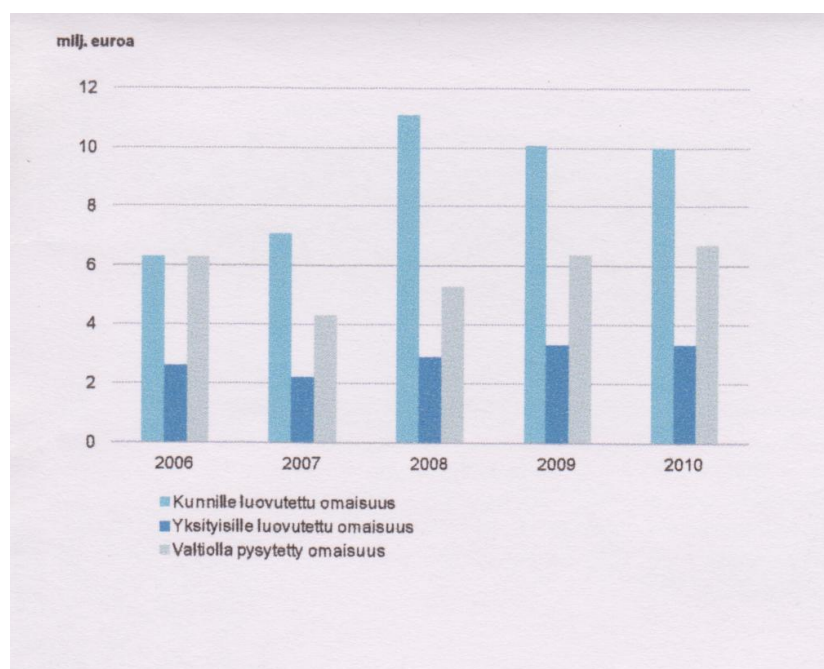
Testamentit voidaan luokitella sisältönsä mukaan yleis- ja erityisjälkisäädöksiin. Jaottelu perustuu siihen, kuinka testamentinsaajan osakkuusasema on järjestetty. Yleistestamentiksi kutsutaan testamenttia, jossa perittävä henkilö on halunnut antaa testamentinsaajalle saman aseman kuin perillisellä on. Kyseessä on yleistestamentti, jos testamentin saajalle annetaan koko omaisuus, määräosa tai se mitä siitä on muiden määräysten täyttämisen jälkeen jäljellä. (Kangas 2012, 442.) Yleistestamentin saaja on kuolinpesän osakas. Hän on kuolinpesän osakas siinäkin tapauksessa, että hänen oikeutensa olisi riidanalainen. Tämän on tarkoitus suojata yleistestamentinsaajaa sen ajan, kun testamentin pätevyyttä selvitetään. Yleistestamentin saaja on samassa asemassa kuin muut osakkaat, joten muut osakkaat eivät voi määrätä pesään kuuluvasta omaisuudesta yleistestamentin saajan vahingoksi, vaan siitä vastaavat kaikki osakkaat yhdessä, yleistestamentinsaaja mukaan lukien. Erityisjälkisäädökseksi eli legaatiksi tulkitaan määräys, jossa erityisjälkisäädöksen saajalle annetaan tietty omaisuus, esimerkiksi esine, rahamäärä tai käyttöoikeus. Legaatin saaja ei ole kuolinpesän osakas. (Kangas 2012, 442-443.)

2.5 Valtio

Perintö siirtyy valtiolle, jos perinnönjättäjä on kuollut ilman perillisiä eikä hän ole määrännyt omaisuudestaan testamentilla (PK 5:1). Tällöin pesän väliaikaisen haltuunottajan tulee ilmoittaa valtiokonttoriin kuolemantapauksesta heti, kun sukuselvityksistä on käynyt ilmi, että perinnönjättäjällä ei ole perillisiä eikä hän ole tehnyt omaisuudestaan testamenttia. Jos perinnönjättäjä on määrännyt perinnöstään testamentilla, testamentti tulee antaa Valtiokonttorille tiedoksi. Valtiokonttorin mukaan heille tulee vuosittain ilmoitus n. 500 perillisittä kuolleesta henkilöstä, joista kuitenkin melkein 70 % on määrännyt omaisuudestaan testamentilla. Ilmoitusten vastaanottamisen jälkeen Valtiokonttori valitsee kuolinpesälle pesänhoitajan, joka valtuutetaan selvittämään perinnönjättäjän jäämistöä. Pesänhoitaja on usein asianajaja tai oikeusaputoimisto. (Valtiokonttori 2012.)

Valtio ei kaikissa tapauksissa kuitenkaan päädy perinnön lopulliseksi omistajaksi, sillä perintökaaren 5:2:n mukaisesti perintö voidaan luovuttaa edelleen vainajan viimeiselle asuinkunnalle, kiinteistön sijaintikunnalle tai perinnönjättäjän läheiselle. Perinnön edelleen luovutusta tulee hakea kirjallisesti Valtiokonttorilta vuoden sisällä perinnönjättäjän kuolemasta. Valtiokonttori voi tehdä päätöksen perinnön edelleen luovuttamisesta itse, jos kuolinpesän jäämis-

tön perunkirjoitusarvo on alle 750 000,00 euroa. Tätä suuremmissa jäämistöissä päätöksen perinnön edelleen luovuttamisesta tekee Valtioneuvosto. (Aarnio & Kangas 2010, 310.)

Kuvio 2: Valtiokonttorin kaavio perintöjen jakautumisesta vuosina 2006-2010.

2.6 Avopuoliso

Avoliittojen määrä on kasvanut vuosittain Suomessa, joten siitä on muodostunut merkittävä perhemuoto avioliittojen ohella (Kangas 2012, 328). Avoliitoissa ei kuitenkaan ole olemassa samanlaista varallisuusjärjestelmää kuin avioliitoissa, joten avopuoliso ole kuolinpesän osakkaallei hän ole pesässä osakkaana testamentin perusteella (Koponen 2012, 15).

Huhtikuussa 2011 on astunut voimaan laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 26/2011, jonka tarkoituksena on ollut parantaa avopuolisoiden oikeudellista asemaa liiton päättyessä eron tai kuolemaan (HE 37/2010). Lain voimaantulon jälkeen avoliitot onkin voitu jaotella oikeudellisesti kahteen pääryhmään eli avoliittoihin, jotka eivät kuulu avoliittolain piiriin (erityislaiilla sääntelemätön avoliitto) sekä avoliittoihin, jotka kuuluvat avoliittolain piiriin (lakisääteinen avoliitto). Avoliiton purkautuessa toisen puolison kuoleman johdosta on tärkeä tunnistaa onko avoliitto kuulunut avoliittolain piiriin, sillä vasta tämän jälkeen on mahdollista ottaa kantaa avoliiton päättymisestä aiheutuneisiin oikeusvaikutuksiin. (Aarnio ym. 2011, 42.)

Avoliittolain ulkopuolella olevassa eli erityislaiilla sääntelemättömässä avoliitossa ei ole erityistä varallisuusjärjestelmää, vaan keskeisiä varallisuus oikeudellisia käsitteitä ovat nimiperi-

aate ja yhteisomistussuhde (Aarnio ym. 2011, 43). Nimiperiaatteella tarkoitetaan sitä, että pääsääntöisesti omaisuutta pidetään sen avopuolison omaisuutena, jonka nimiin se on hankittu. Yhteisomistussuhteella taas tarkoitetaan sitä, että jos molemmat avopuolisot ovat hankineet omaisuutta yhteisesti, he myös omistavat sen yhteisesti yhtenevin oikeuksin. Jos ei ole tiedossa kumman avopuolison omaisuus on kyseessä, omaisuus katsotaan yhteiseksi. (Aarnio ym. 2011, 43-46.)

Avoliittolain piiriin kuuluvia eli lakisääteisiä avoliittoja ovat liitot, joissa puoliset ovat asuneet yhteisessä taloudessa vähintään viisi vuotta tai joilla on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. Avoliittoa ei tarvitse erikseen rekisteröidä lakisääteiseksi, vaan se katsotaan lakisääteiseksi avoliitoksi heti, kun edellä mainitut lakisääteisen avoliiton tunnusmerkit täyttyvät. Käytännössä lakisääteisen avoliiton tunnusmerkit eivät täyty useissakaan liitoissa, joten tämä merkitsee, että suuri osa avoliitoista jää avoliittolain ulkopuolelle. Samalla tavoin kuin erityislailla sääntelemättömässä avoliitossa myöskään lakisääteisessä avoliitossa puolisoitten välillä ei ole erityistä varallisuusjärjestelmää, vaan lakisääteiset avoliitot vastaavat tässä suhteessa erityislailla sääntelemättömiä avoliittoja. Lakisääteinen avoliitto perustuu siis samalla tavoin sille ajatukselle, että molemmille osapuolille kuuluu vain hänen omistamansa omaisuus. Avoliittolain vaikutukset ilmenevät vasta siinä tilanteessa, kun avoliitto päättyy eroon tai kuolemaan. (Aarnio ym. 2011, 46-49.)

Kuolemaan päättyneen lakisääteisen avoliiton jälkeen avoliittolaki turvaa avoleskelle oikeuden jäämistöerotteluun eli omaisuuden erotteluun hänen ja kuolleen avopuolison oikeudenomistajien kesken. Erottelu on mahdollista suorittaa sopimuserotteluna tai pesänjakajan suorittamana toimituserotteluna. Omaisuuden erottelusta laaditaan omaisuuden erottelukirja, jonka molemmat osapuolet sekä kaksi esteetöntä todistajaa vahvistavat allekirjoituksillaan oikeaksi. Pesänjakajan toimittamassa omaisuuden erottelussa erottelukirjan allekirjoittaa yksin pesänjakaja. Oikeudella omaisuuden erotteluun pyritään turvaamaan se, että molemmat osapuolet saavat sen omaisuuden, mikä heille kuuluu. Omaisuuden erottelu ei kuitenkaan ole pakollista, eikä omaisuuden erottelulle ole annettu laissa määräaikaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että avopuolison oikeudenomistajilla on vielä vuosienkin kuluttua oikeus hallinnanpalautuskanteella vaatia omaisuutta, joka on jäänyt entisen avopuolison hallintaan. (Aarnio ym. 2011, 46.)

Koska avoliitoissa varallisuus perustuu omaisuuden erillisyyteen, erottelu voi päättyä kohtuuttomaan lopputulokseen, jos varallisuutta on hankittu vain toisen avopuolison nimiin. Tämän vuoksi avopuolison, joka on tehnyt työtä yhteisen talouden tai toisen omistaman omaisuuden hyväksi, käyttänyt varallisuutta yhteiseen talouteen tai sijoittanut varallisuutta toisen avopuolison omaisuuteen on oikeutettu hyvitykseen. Hyvityksessä ei siis ole kyse omaisuuden ta-

saamisesta. Hyvitykseen oikeutetun osapuolen on myös pystyttävä näyttämään toteen hyvityksen tarpeellisuus. (Aarnio ym. 2011, 50-51.)

Lakisääteisessä avoliitossa avoleskellä on myös oikeus harkinnanvaraiseen avustukseen avopuolionsa jäämistöstä, mikäli liitto päättyy kuolemaan. Avustusta voidaan maksaa avoleskelle kohtuulliseksi katsottu määrä, mikäli hänen toimeentulonsa heikentyy avopuolison kuoleman jälkeen huomattavasti ja hän tarvitsee toimeentuloonsa avustusta. Avustuksen suuruuden harkintaan vaikuttavat mm. parisuhteen kesto, avolesken ikä ja tulot. Tämän oikeuden turvaamiseksi lakisääteisessä avoliitossa eläneellä avoleskellä on oikeus vaatia ensiksi kuolleen avopuolison kuolinpesän luovuttamista pesänselvittäjän hallintoon ja vaatia pesänjakajaa toimittamaan perinnönjako. Lakisääteisessä avoliitossa elänyt avoleski kuuluu perintö- ja lahjaverolain mukaan ensimmäiseen luokkaan. (Kangas 2012, 345-346.)

3 Perimyksen esteet

Perintökaaren 15:1:n mukaisesti kenelläkään ei ole oikeutta sen henkilön perintöön tai testamenttiin, jonka kuoleman on aiheuttanut tahallisesti jollakin rikollisella teolla. Teossa osallisena ollut rinnastetaan teon tekijään, jolloin myös hän menettää perinnön tällaisessa tapauksessa suoraan lain nojalla. Perinnön voi menettää lain perusteella myös siinä tapauksessa, että tahallisesti hävittää tai salaa testamentin olemassaolon. Samalla tavoin perinnön menettämisseuraamus koskee myös testamentin salaamiseen tai hävittämiseen osallisena ollutta henkilöä. Perinnöttömäksi jättämisestä päättää tuomioistuin, jolla on laaja harkintavalta siitä, kuinka teko tuomitaan. Toisinaan tuomioistuin voi määrätä seuraamuksen koskemaan vain osaa perinnöstä. Perintöoikeuden menettäneen henkilön perintö siirtyy sille, joka olisi oikeutettu perintöön, jos perillinen olisi kuollut ennen perittävää. (Kangas 2012, 355.)

Perittävä voi tehdä perintöön oikeutetun henkilön myös itse perinnöttömäksi, jos lainsäädännön edellytykset täyttyvät. Perinnöttömäksi tekeminen koskee rintaperillistä ja leskeä, sillä muutoin perittävän on mahdollista määrätä tehokkaasti omaisuudestaan testamentilla. Rintaperilliselle kuuluu lakiosa ja leskelle oikeus hallita jäämistöä jakamattomana, joita ei kuitenkaan ole mahdollista poistaa testamentilla. Perinnöttömäksi tekeminen on ainoa vaihtoehto, jos haluaa poistaa nämä rintaperilliseltä ja leskeltä edellä mainitut oikeudet. Perinnöttömäksi tekeminen on lain mukaan mahdollista vain kahdella eri perusteella. Ensimmäinen peruste perinnöttömäksi jättämiselle on se, että perillinen on tahallisella rikoksella syvästi loukannut joko perittävää tai eräitä hänen läheisiään. Perintökaaren 15:4 mukaisesti läheisinä henkilöinä pidetään perimispolvessa olevaa sukulaista, ottolasta tai tämän jälkeläistä. Toinen perinnöttömäksi jättämisen peruste on, jos perillinen jatkuvasti viettää kunniatonta ja epäsiiveellistä elämää. (Kangas 2012, 356.)

Käytännössä perinnöttömäksi jättäminen tapahtuu testamentilla, johon on merkittävä toimenpiteen peruste. Testamentti vaikuttaa vain perintöoikeuden menettäjään, eli tällöin hänen osuutensa siirtyy sille, jolle perintö olisi kuulunut, jos perillinen olisi kuollut ennen perittävää. (Kangas 2012, 356.) Perintökaaren 15 luvussa käsitellään perintöön tai testamenttiin perustuvan oikeuden menettämistä ja perinnöttömäksi tekemistä.

4 Perinnöstä luopuminen ja perintöosan luovuttaminen

Perittävällä on mahdollisuus tehdä perintöön oikeutettu perinnöttömäksi tietyin edellytyksin, mutta myös perinnönsaajalla on oikeus luopua perinnöstään vapaaehtoisesti, jos hän ei ole vielä ryhtynyt sellaisiin toimiin, joissa hänen voitaisiin katsoa vastaanottaneen perinnön (Kangas 2012, 392).

Perinnöstä luopumisen jälkeen perinnöstä luopujan asema kuolinpesän osakkaana päättyy. Hänen sijaansa tulevat sellaiset henkilöt, joilla olisi ollut oikeus periä hänet itsensä ennen perittävän kuolemaa. Esimerkiksi jos henkilö A olisi kuollut ennen perittävää, hänen sijaansa olisivat tulleet hänen kaksi rintaperillistään a1 ja a2. Jos osakas A päättää luopua perinnöstään, a1 ja a2 saavat molemmat pääluvun mukaisen suhteellisen osuuden perinnönjättäjän perinnöstä. Perintöveron maksaa henkilö, joka tulee perinnöstä luopujan sijaan. (Aarnio ym. 2011, 19-20.) Perinnöstä luopuminen on aina ilmoitettava kirjallisesti. Perinnöstä luopujan on allekirjoitettava vähintään luopumisilmoitus, jonka hän toimittaa joko yhdelle tai kaikille kuolinpesän osakkaille, pesänselvittäjälle, pesänjakajalle, testamentin toimeenpanijalle tai sille, jonka hyväksi perinnönjättäjä luopuu perinnöstään. (Kangas 2012, 392.)

Perillinen voi myös luovuttaa perintöosuutensa eli myydä, vaihtaa tai lahjoittaa sen perittävän kuoleman jälkeen, jolloin hän säilyy kuolinpesän osakkaana. Perintöosuuden luovutuksen saajasta ei näin ollen tule kuolinpesän osakasta. Hänellä on kuitenkin oikeus hakea kuolinpesälle pesänselvittäjää ja saada perinnönjako vireille. (Aarnio ym. 2011, 21.)

5 Testamentti

Henkilö voi määrätä varallisuudestaan lakimääräisestä perimysjärjestyksestä poikkeavasti ilmaisemalla tahtonsa testamentissa (Kärävä, Riihimäki & Kärävä 2002, 223). Oikeudellisesti testamentti määritellään kuolemanvaraiseksi, vastikkeettomaksi ja yksipuoliseksi oikeustoi-
meksi, jossa varallisuuden omistaja määrää, kuinka hänen omaisuutensa kuoleman jälkeen jaetaan. Asiakirjana ja tahdonilmaisuna testamentilla on erilaiset merkitykset, sillä yhdessä asiakirjassa voi olla useampia tahdonilmaisuja. (Kangas 2012, 439.)

Perintökaaren mukaisesti testamentin voi tehdä jokainen 18 vuotta täyttänyt henkilö. Samoin yli 15-vuotiaalla henkilöllä on oikeus tehdä testamentti sellaisesta omaisuudesta, jota hänellä itsellään on oikeus hallita. Edunvalvojana toimivalla henkilöllä ei ole testamentintekokelpoisuutta päämiehensä puolesta. (Kärävä ym. 2002, 223.) Vajaavaltaiseksi julistettu henkilö menettää oikeutensa tehdä oikeustoimia, mutta periaatteessa testamentintekokelpoisuutta ei ole mahdollista menettää. Tilanteessa jossa täysi-ikäinen vajaavaltainen tekee testamentin, on arvioitava tapauskohtaisesti testamentintekijän testamentintekokelpoisuutta kaiken mahdollisen näytön perusteella. (Kangas 2012, 440.)

Testamentilla on ankarat muotovaatimukset eli se on tehtävä kirjallisesti yhdessä kahden todistajan kanssa, jotka vahvistavat allekirjoituksillaan testamentin oikeaksi. Testamentintantajalla on itsellään oikeus päättää siitä, kerrotaanko läsnäoleville todistajille testamentin sisältöä. Testamentin todistajien on kuitenkin tiedettävä, että kyseinen asiakirja on testamentti. Testamentin todistajien tulee olla esteettömiä toimimaan todistajina, mikä tarkoittaa sitä, että todistajana ei voi toimia esimerkiksi testamentin tekijän puoliso tai muu etenevässä tai takenevassa sukulaisuudessa oleva henkilö. Todistajana ei voi myöskään toimia alle 15-vuotias henkilö tai henkilö, joka on sieluntoiminnaltaan häiriintynyt. Mikäli testamenttia ei tehdä oikeassa muodossa eli kirjallisesti, oikeustoimi katsotaan pätemättömäksi. Poikkeuksena on hätätilatestamentti, joka voidaan antaa suullisesti kahden todistajan läsnä ollessa, mikäli siihen on jokin pakottava syy, kuten esimerkiksi vakava sairaus. Hätätilatestamentti ei kuitenkaan ole voimassa toistaiseksi, vaan se raukeaa jos testamentintantajalla on esteen lakattua kolmen kuukauden ajan ollut mahdollisuus määrätä jäämistöstään virallisesti. (Kärävä ym. 2002, 224-225.) Testamentti on mahdollista tehdä vain sellaisen henkilön hyväksi, joka on elossa tai siitettynä perittävän kuolinhetkellä ja syntyy myöhemmin elävänä. Mikäli testamentinsaaja kuolee kuitenkin perittävän jälkeen ennen kuin testamentti on toteutettu, hänen osuutensa kuuluu hänen kuolinpesäänsä. Oikeushenkilöitä kuten yrityksiä ja säätiöitä eivät koske samat säännökset kuin yksityishenkilöitä. Esimerkiksi säätiön hyväksi, joka ei ole olemassa vielä perittävän kuolinhetkellä, on mahdollista testamentata omaisuutta. (Kangas 2012, 440.)

Testamentinsaajalla on velvollisuus antaa saamansa testamentti tiedoksi eli vedota testamenttiin ja ilmoittaa siitä niille henkilöille, joille perintö olisi ilman testamenttia kuulunut. Tiedoksianto on tarpeellinen, koska vasta sen jälkeen on mahdollista käynnistää testamentin selvittämisen jatkotoimet. Käytännössä testamentti ei kuitenkaan aina ole testamentinsaajalla perittävän kuollessa, vaan testamenttia säilytetään usein esimerkiksi pankin tallelokerossa, jonka avaaminen on yhteishallintotoimi. Tällöin testamentti on annettava ensin testamentinsaajalle itselleen tiedoksi, jonka jälkeen hän käynnistää testamentin tiedoksiantoprosessin ilmoittamalla perillisille testamentista. (Kangas 2012, 447-448.) Testamentin tiedoksianto tapahtuu toimittamalla perilliselle oikeaksi todettu jäljennös testamentista esimerkiksi haastemiehen tai poliisin välityksellä tai muuten todistettavasti. Testamentin tiedoksiantoa haas-

temiehen välityksellä on pyydettävä erikseen käräjäoikeudesta. (Asianajaja 2012.) Testamentin tiedoksianto voidaan toteuttaa perittävän kuoleman jälkeen, kuitenkin kymmenen vuoden vanhentumisajan puitteissa (Kangas 2012, 448). Kun perilliset ovat saaneet testamentin tiedoksi, heillä on mahdollisuus hyväksyä testamentti tai moittia sitä kuuden kuukauden moitteajan aikana (Koponen 2012, 35). Testamenttia on mahdollista moittia sen perusteella, että se ei ole tehty oikeassa muodossa tai esimerkiksi siinä tilanteessa, että testamentin tekijää on painostettu tai hyväksikäytetty hänen heikkoa ymmärrystään. Testamentin kumoamiseksi on moitittava testamenttia ja nostettava kanne käräjäoikeuteen. Testamentti ei kumoudu automaattisesti kokonaan, vain vaan niitä henkilöitä kohtaan, jotka ovat hakeneet testamentin kumoamista. (Asianajaja 2012.)

6 Pesänselvitys

Pesänselvitys on tehtävä jokaisen henkilön kuoleman jälkeen, jotta perunkirjoitus sekä sitä seuraava perinnönjako saadaan toteutettua. Pesänselvityksen tehtävät riippuvat kuitenkin siitä, mitä kaikkea pesään kuuluu ja ketkä ovat pesässä osakkaina. Pesänselvitykseen kuuluvat tehtävät eivät siis ole välttämättä samanlaisia jokaisessa kuolinpesässä. Yleisesti pesänselvitykseen kuuluvia tehtäviä ovat pesän haltuunotto, hautajaisten ja perunkirjoituksen järjestäminen, kuolinpesän veroilmoituksen täyttö, pesän maksuista huolehtiminen sekä mahdollisen testamentin voimaansaattaminen. (Norri 2006, 280-281.)

Perittävän kuoleman jälkeen ei aina kuitenkaan ole mahdollista järjestää heti osakkaiden yhteishallintoa, testamentin toimeenpanijan tai pesänselvittäjänhallintoa, joten perintökaaren mukaisesti lähimmällä osakkaalla tai muulla tähän kykenevällä henkilöllä on tällaisessa tapauksessa velvollisuus ottaa pesä väliaikaisesti haltuunsa (Koponen 2012, 20). Vastuu pesän haltuun ottamisesta on ensisijaisesti leskellä, mutta mikäli leskeä ei ole tai hän ei kykene huolehtimaan kuolinpesän asioista, velvollisuus huolehtia kuolinpesän asioista siirtyy lähimmälle perillisille tai yleistestamentinsajalle. Ellei perittäväällä ole sukulaisia, velvollisuus pesän väliaikaisesta hallinnasta on sillä, jolle se olosuhteisiin katsottuna lähinnä kuuluu. Esimerkiksi naapuri voi tällaisessa tapauksessa olla velvollinen huolehtimaan kuolinpesän väliaikaisesta haltuunotosta. Viimekädessä velvollisuus kuolinpesän väliaikaisesta haltuunotosta kuuluu kuitenkin poliisille. Kuolinpesän väliaikaisen hoitajan on huolehdittava vainajan omaisuuden säilymisestä sekä juoksevista asioista, kuten kuolinpesälle kuuluvista maksuista ennen varsinaisen pesänselvittämisen alkamista. (Koponen 2012, 20.)

6.1 Yhteishallinto

Kuolinpesän väliaikainen hallinto korvautuu kuolinpesän yhteishallinnolla, joka vallitsee perittävän kuoleman ja perinnönjaon välisen ajan (Kangas 2012, 366). Kuolinpesän yhteishallinnol-

la tarkoitetaan, että kuolinpesän osakkaiden on tehtävä päätökset pesän omaisuudesta yhteisellä päätöksellä (Koponen 2012, 18). Kuolinpesän yhteishallinnon piiriin kuuluvat kaikki toimet, jotka tehdään perittävän omaisuuden selvittämiseksi, säilyttämiseksi ja kartuttamiseksi, joten lähtökohtaisesti jokaisen kuolinpesän osakkaan oltava läsnä tai asianmukaisesti edustettuina kuolinpesän asioita hoidettaessa (Kangas 2012, 366-368). Poikkeuksellisesti yhdelläkin osakkaalla on kuitenkin oikeus hoitaa toimenpiteet, jotka ovat kiireellisiä ja joiden laiminlyönti aiheuttaisi pesälle vahinkoa (Norri 2006, 284). Käytännössä kuolinpesän yhteishallinto toimii kuitenkin usein niin, että kuolinpesän osakkaat valtuuttavat yhden henkilön keskuudestaan tai kuolinpesän ulkopuolelta edustamaan kuolinpesää osakkaiden puolesta. Valtuutettu henkilö edustaa käytännössä kuolinpesää valtakirjalla, jonka ovat allekirjoittaneet kaikki kuolinpesän osakkaat. Jos kuolinpesä on tarkoituksena jättää pitkäksi aikaa jakamatta, toinen vaihtoehto kuolinpesän hallintaan on hallintasopimus, jossa kuolinpesän osakkaat sopivat yhdessä perunkirjoituksen jälkeen pesän jakamatta jättämisestä joko määräajaksi tai toistaiseksi. (Koponen 2012, 18-19.)

6.2 Pesänselvittäjä

Mikäli kuolinpesän osakkaat eivät pysty järjestämään kuolinpesän yhteishallintoa tai heillä on erimielisyyksiä kuolinpesän asioiden järjestämisestä, on järkevää käynnistää viralliselvitys eli hakea pesälle pesänselvittäjää vainajan kotipaikan käräjäoikeudesta. Lähtökohtaisesti pesänselvittäjä määrätään kuolinpesään vasta perunkirjoituksen järjestämisen jälkeen. Sellaisissa tapauksissa, että perunkirjoitusta ei pystytä järjestämään, voidaan kuolinpesälle hakea pesänselvittäjä jo aikaisemmassa vaiheessa. (Asianajaja 2012.) Käräjäoikeudesta pesänselvittäjän tehtävään määrätään henkilö, jonka voidaan olettaa suoriutuvan pesänselvittämisestä tehtävän edellyttämällä taidolla. Pesänselvittäjänä voi toimia esimerkiksi asianajaja, pesänosakas tai jokin muu oikeushenkilö, kuten esimerkiksi pankki. Käräjäoikeudesta voidaan määrätä myös niin, että pesänselvittäjänä toimii useampi henkilö, jolloin jokainen vastaa omasta vastuualueestaan. Käytännössä pesänselvittäjäksi määrätään yleensä kuitenkin vain yksi henkilö. Pesänselvittäjän tehtävänä on ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin, joita ovat mm. perunkirjoituksen järjestäminen, erityisjälkisäädöksen sekä tarkoitte-määräyksen täytäntöönpanosta huolehtiminen sekä huolehtiminen vainajan pesän velka-asioista. Pesänselvittäjän päätehtävä on kuitenkin toimillaan saattaa pesä perinnönjakokuntoon. Pesänselvittäjän tehtäviin kuuluu myös kuolinpesän edustaminen kolmatta henkilöä vastaan, puhevallan käyttäminen tuomioistuimessa sekä kuolinpesän pankkiasioiden hoitaminen. (Kärävä ym. 2002, 234-237.)

Pesänselvittäjän toimi on erittäin laaja ja vastuunalainen tehtävä, sillä vastuu kuolinpesän asioista siirtyy käräjäoikeuden antaman nimityksen jälkeen kuolinpesän osakkailta yksin pesänselvittäjälle. Pesänselvittäjän on kuitenkin lain mukaisesti kuultava pesän osakkaiden mie-

lipidettä, mikäli on kyseessä perittävän harjoittaman liikkeen selvittäminen, sopimuksen tekeminen velkojien kanssa tai sellaisen omaisuuden myynti, jolla on pesän osakkaille erityistä arvoa. Pesäselvittäjä ei myöskään saa luovuttaa kiinteistöä kolmannelle tai kiinnityttää sitä velasta ilman, että osakkaat ovat antaneet tähän suostumuksensa. Mikäli kuitenkin pesäselvittäjä toimisi esimerkiksi edellä mainituissa tilanteissa ilman muiden osakkaiden suostumusta, osakkaalla olisi oikeus moittia sitä, jolloin tehty sopimus katsottaisiin mahdollisesti pätemättömäksi. Osakkaalla on oikeus nostaa kanne käräjäoikeuteen kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon tehdystä toimenpiteestä. Mikäli kyseessä on lainhuuto tai kiinnitys osakkaan tulee nostaa kanne viimeistään vuoden kuluttua lainhuudon tai kiinnityksen myöntämisestä. Pesäselvittäjä on myös vahingonkorvausvelvollinen eli hänen on korvattava huolimattomuudestaan aiheutunut vahinko pesän osakkaille tai jollekin muulle, jonka oikeus on pesäselvityksestä riippuvainen. (Kärävä ym. 2002, 234-237.)

6.3 Testamentin toimeenpanija

Testamentin toimeenpanijan hallinnosta on kyse silloin, kun perittävä on määrännyt omaisuutensa hoidosta erikseen testamentissa niin, että hän on nimennyt tehtävään tietyn henkilön. Testamentin toimeenpanijaksi kutsutaan siis henkilöä, joka on muiden pesän osakkaiden sekä yleistestamentin saajan sijasta saanut suoraan perilliseltä määräyksen hallita kuolinpesää. Testamentin toimeenpanijan hallinnossa nimetyn henkilön toimivalta ja sen laajuus perustuu testamenttiin. Mikäli testamentissa ei ole annettu riittävästi tietoa testamentin toimeenpanijan hallinnon toimivallasta, hänen toimivaltaansa sovelletaan samoja säännöksiä kuin pesäselvittäjän toimivaltaan. Toisin sanoen testamentin toimeenpanijan hallinnossa testamentissa nimetty henkilö huolehtii mm. perunkirjoituksen järjestämisestä sekä pesäselvittämisestä. Testamentin toimeenpanijan sekä pesäselvittäjän hallinnolla on kuitenkin joitakin eroavaisuuksia. Esimerkkinä voisinkin mainita sen, ettei testamentin toimeenpanija voi luovuttaa pesää konkurssiin. Testamentin toimeenpanijan valtuudet alkavat silloin, kun jälkisäädös eli testamentti on tullut lainvoimaiseksi. (Kangas 2012, 378.)

6.4 Edunvalvottava kuolinpesän osakkaana

Edunvalvontaoikeus on oikeudenala, jossa määritellään, kuinka toiselle henkilölle kuuluvia taloudellisia asioita hoidetaan tarvittaessa hänen puolestaan. Suomessa edunvalvontaoikeuden keskeisemmät lait ovat vuoden 1999 holhoustoimilaki sekä vuoden 2007 edunvalvontavaltuutuslaki. Holhoustoimilain sekä lakimääräisen edunvalvonnan piiriin kuuluvat vajaavaltaiset eli alle 18-vuotiaat henkilöt sekä määräyksenvaraisen edunvalvonnan piiriin kuuluvat täysi-ikäiset henkilöt. Lakien tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden tai jonkin muun syyn vuoksi voi huolehtia taloudellisista asioistaan. Edunvalvontavaltuutusta koskevaa lakia sovelletaan valtuutukseen, joka tulee

voimaan siinä tapauksessa, että valtuuttaja tulee kykenemättömäksi huolehtimaan omista asioistaan. (Kangas 2012, 162-164.)

Kuolinpesän osakkaana voi olla henkilö, joka on edunvalvonnassa esimerkiksi alaikäisyytensä vuoksi. Tällöin hänen edunvalvojinaan toimivat hänen viralliset huoltajansa, jotka edustavat alle 18-vuotiasta yhdessä kuolinpesän asioita hoidettaessa. Käytännössä lapsen edunvalvojina toimivat useimmiten hänen omat vanhempansa. Siinä tapauksessa, että alaikäisen edunvalvoja on itse kuolinpesän osakkaana, lapselle tulee hakea ulkopuolinen edunvalvoja eturistiriitojen välttämiseksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsen isä on kuollut lapsen ollessa alaikäinen, leski ei voi toimia lapsensa edunvalvojana. Tällaisessa tapauksessa lapsen huoltaja joutuu hakemaan edunvalvojan sijaista maistraatista. Jos edunvalvojan sijaisen määräämistä hakee joku muu kuin lapsen varsinainen edunvalvoja, edunvalvojan sijaisen määräämisestä päättää tuomioistuin. Jos kuolinpesän osakkaana on alaikäinen, maistraatille tulee toimittaa perukirja kuukauden kuluessa perunkirjoituksen toimittamisesta. Perunkirjoituksen jälkeen alaikäisen edunvalvonta merkitään holhousasioiden rekisteriin, jos hänen pesäosuutensa arvo kuolinpesän velkoja vähentämättä on suurempi kuin 20 000 euroa. (Koponen 2012, 22-23.)

Kuolinpesän osakkaana voi olla myös täysi-ikäinen henkilö, jolle maistraatti tai käräjäoikeus on määrännyt edunvalvojan esimerkiksi sairauden tai vanhuuden vuoksi. Tällöin tehtävään nimetty edunvalvoja edustaa päämiestään myös kuolinpesän asioita hoidettaessa. Edunvalvojan on toimitettava perukirja myös täysi-ikäisen edunvalvottavan henkilön osalta maistraattiin kuukauden kuluessa perunkirjoituksen toimittamisesta, jos päämies on kuolinpesän osakkaana. Edunvalvojan tai edunvalvojan sijaisen on saatava maistraatin hyväksyntä osituksen sekä perinnönjaon toimittamista varten sekä sopimukseen kuolinpesän yhteishallinnosta. Jos perinnönjaon toimittaa tuomioistuimen määräämä pesänjakaja, edunvalvojan ei tarvitse hakea erikseen maistraatin hyväksyntää. (Koponen 2012, 22-23.)

7 Perunkirjoitus

Perintökaaren mukaisesti perunkirjoitus tulee suorittaa jokaisen suomessa vakituisesti asuneen henkilön jälkeen. Jäämistön suuruudella ei ole merkitystä perunkirjoituksen järjestämisen kannalta, vaan perunkirjoitus on suoritettava joka tapauksessa vainajan taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Perunkirjoituksen järjestämisestä sekä pesän ilmoittamisesta vastaa yleensä osakas, joka hallinnoi vainajan omaisuutta tai on muuten sen tilaan parhaiten perehtynyt. Perunkirjoituksen toimittamisvelvollisuus voi olla myös tehtävään erikseen määrättyllä henkilöllä, kuten esimerkiksi pesänselvittäjällä, perittävän nimeämällä testamentin toimeenpanijalla tai valtiokonttorin nimeämällä valtuutetulla. (Aarnio & Kangas 2010, 313.) Perunkirjoitusvelvollisen henkilön on huolehdittava perunkirjoitukseen liittyvistä käytännön asioista. Hänen on mm. määrättävä perunkirjoituksen aika ja paikka, valittava kaksi uskottua miestä

perunkirjoitukseen, huolehdittava kutsumisesta perunkirjoitukseen sekä ilmoitettava pesä perunkirjoituksessa. (Norri 2006, 296.)

Perintökaaren mukaisesti perunkirjoitus tulee toimittaa kolmen kuukauden sisällä kuolemantapauksesta, jonka jälkeen on kuukausi aikaa toimittaa perukirja verottajalle. Mikäli perunkirjoitusta ei pystytä toimittamaan tämän ajan puitteissa, tulee kuolinpesän toimittaa verovirastolle hakemus perunkirjoitusajan pidentämisestä ennen varsinaista perunkirjoitusajan umpeutumista. (Aarnio & Kangas 2010, 312-313.) Jos perunkirjoitusvelvollinen kuolinpesän osakas laiminlyö perunkirjoituksen järjestämisvelvollisuuden siihen annetussa määräajassa, hän voi joutua perintökaaren velkavastuujärjestelmän mukaisesti vastaamaan henkilökohtaisesti vainajan velasta. Kolmen kuukauden määräajan tarkoituksena on turvata vainajan omaisuuden säilyminen. (Aarnio ym. 2011, 1.) Jos perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen löytyy vielä varoja tai velkoja, joita ei ole merkitty perukirjaan, niistä on laadittava kuukauden kuluessa täydennysperukirja (Kangas 2012, 360). Vastaavasti jos perukirjaan on merkitty virheellisesti esimerkiksi perittävälle kuuluvana jotain omaisuutta, joka todellisuudessa kuulukin jollekin toiselle henkilölle, on laadittava pesän varallisuuteen nähden merkittävästä muutoksesta oikeusperukirja kuukauden kuluessa. Muista kuin varoihin ja velkoihin liittyvistä muutoksista on mahdollista ilmoittaa verottajalle suullisesti. (Aarnio ym. 2011, 83.)

Perunkirjoituksessa laadittavan perukirjan tarkoituksena on toimia luotettavana omaisuusluettelona, johon on merkitty vainajan varallisuus ja velat sellaisina kuin ne ovat kuolinhetkellä olleet. Perukirjan omaisuusluettelosta on käytävä ilmi kuolinpesän varallisuustilanne, jonka tarkoituksena on helpottaa pesänselvitystä ja tulevaa perinnönjakoa. Tämän lisäksi perukirjan tehtävänä on toimia luotettavana osakasluettelona, josta käyvät ilmi kaikki kuolinpesän osakkaat. Perunkirjoituksen jälkeen osakasluettelo on kuitenkin vielä epävirallinen, vaikka siihen olisi kaikki kuolinpesän osakkaat asiantuntevasti merkitty. Vain maistraatin vahvistamaa perukirjan osakasluetteloa voidaan kutsua viralliseksi. Perunkirjan osakasluettelon epävirallisuus ei estä kuolinpesän välttämättömien toimien hoitamista, mutta omaisuutta koskeviin määräämistoiimiin ei pelkkä perukirjan antama tieto ole välttämättä riittävä. (Aarnio ym. 2011, 2-3.) Maistraatti vahvistaa perukirjan osakasluettelon, mutta ei ota kantaa omaisuusluettelon sisältöön eikä sen paikkansapitävyyteen. Käytännössä kuolinpesän osakkaiden, pesänselvittäjän, testamentin toimeenpanijan tai pesänjakajan tulee hakea perukirjan vahvistamista erillisellä hakemuksella, jonka liitteenä maistraattiin tulee toimittaa perukirjan lisäksi sukuselvitykset, mahdollinen testamentti sekä avioehto. Maistraatista peritään perukirjan osakasluettelon vahvistamisesta maksu, joka on noin 50-100 euroa. (Koponen 2012, 37.)

Perukirjalla annetaan myös veroviranomaiselle tieto omaisuuden laajuudesta sekä siitä, keiden kesken omaisuus tulee jaettavaksi. Verottaja tarvitsee tämän tiedon, sillä jokaisen kuolinpesän osakkaan on maksettava perintöveroa hänelle tulevasta perinnöstä. (Aarnio ym.

2011, 5.) Perukirjaan on koottava myös tieto kaikista oikeudellisista asiakirjoista, joilla on myöhemmin merkitystä osituksen, erottelun tai sitä seuraavan perinnönjaon kannalta (Aarnio ym. 2011, 4). Perukirjasta tulee käydä ilmi seuraavat asiakirjat:

- Testamentti
- Avioehtosopimus
- Sivullisen perittäväälle tai tämän aviopuolisolle antamaan lahjaan lahjakirjassa liitetyt avio-oikeus määräykset
- Muun henkilön kuin perittävän tekemä testamentti, jos siihen sisältyy määräys testamentin saajan avopuolison avio-oikeudesta tai jos se määrittää testamentin viime saajan aseman.
- Henkivakuutuksen edunsaajamääräykseen liitetty avio-oikeuden poissulkemista koskeva määräys
- Tiedot haltijapapereista ja perittävän sitoumuksista
- Tieto perittävän antamasta ennakkoperinnöstä ja sellaisista lahjoista, jotka ovat tehty hänen viimeisen kolmen elinvuoden aikana ja ovat huomioitava perintöveroa määrittäessä (Aarnio ym. 2011, 4).

Perunkirjoitustilaisuuteen tulee kutsua koolle kaikki kuolinpesän osakkaat eli lakimääräiset perilliset, yleistestamentin saajat sekä leski. Leski tulee kutsua paikalle myös siinä tapauksessa, että hän ei ole pesän osakas. Osakkaiden lisäksi perunkirjoitustilaisuudessa on myös oltava läsnä kaksi uskottua miestä, jotka allekirjoituksellaan todistavat sen, että perunkirjoitustilaisuudessa perukirjaan on merkitty ja arvioitu vainajan varallisuus heidän parhaan ymmärryksensä mukaan. (Aarnio & Kangas 2010, 316.)

8 Perinnönjako ja ositus

Pesänselvittämisen ja perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen on mahdollista ryhtyä perinnönjakoon, jos kaikki kuolinpesän velat ovat maksettu tai ne on laitettu erityiseen hoitoon. Perintökaaren mukaisesti jokaisella pesän osakkaalla on oikeus vaatia perinnönjakoa toteutettavaksi. Pesänselvittäjän tai testamentin toimeenpanijan hallinnossa perinnönjako voidaan kuitenkin aloittaa vasta sen jälkeen, kun he ovat ilmoittaneet osakkaille pesänselvityksen päättyneen. (Kärävä ym. 2002, 249.) Perinnönjaossa pesän osakkaiden oikeudet toteutetaan eli vainajan omaisuus jaetaan niiden sääntöjen mukaan, jotka koskevat perintöoikeutta, testamenttia, lakiosaa ja avio-oikeutta (Koponen 2012, 61).

Perintökaaren mukaisesti perinnönjako on mahdollista toteuttaa joko osakkaiden välisenä sopimusjakona tai pesänjakajan toteuttamana toimitusjakona. Ensisijaisesti pesän osakkaiden tulisi kuitenkin pyrkiä toteuttamaan perinnönjako sopimusjakona. (Norri 2006, 400.) Sopimus-

jako ei ole kuitenkaan aina mahdollinen, sillä voi olla, että osakkaat eivät pääse yhteisymmärrykseen esimerkiksi omaisuuden arvostamisesta (Koponen 2012, 61.) Voi olla myös sellainen tilanne, että jonkun kuolinpesän osakkaan osuus ulosmitataan perinnöstä, jolloin sopimusjako ei ole enää mahdollinen, vaan pesänjakajan tulee toimittaa perinnönjako velkojan oikeuden turvaamiseksi. Samoin pesänjakajaa voidaan hakea myös siinä tapauksessa, että pesän osakkaana on vajaavaltainen henkilö. Tässä tapauksessa sopimusjako kuitenkin on vielä mahdollista, mutta perinnönjaolle tarvitaan maistraatin hyväksyntä. (Kärävä ym. 2002, 249.)

Pesänjakajaa on mahdollista hakea yhdenkin osakkaan sitä vaatiessa. Pesänjakajan hakeminen tapahtuu niin, että kuolinpesä jättää hakemuksen vainajan viimeisen kotipaikan käräjäoikeuteen. Jos kaikki pesän osakkaat ovat paikalla tai edustettuina valtakirjalla sekä pesänjakajana toimiva henkilö on tiedossa, pesänjakaja voidaan määrätä heti. Siinä tapauksessa, että osakkaat eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen pesänjakajaksi määrätystä henkilöstä, asia etenee päätettäväksi oikeuden istuntoon hakemusasioista annetun lain mukaisesti. Pesänjakajana voi toimia pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija siinä tapauksessa, että he eivät ole kuolinpesän osakkaita. Siinä tapauksessa, että he ovat pesän osakkaita, tulee oikeuden antaa erityinen määräys pesänjakajana toimimisesta. (Kärävä ym. 2002, 249-250.)

Pesänjakajan päätehtävänä on järjestää perinnönjako eli määrätä sen aika ja paikka sekä kutsua kaikki osakkaat todistettavasti paikalle (Kärävä ym. 2002, 249). Mikäli kaikki osakkaat ovat paikalla, pesänjakajan on koetettava pääsääntöisesti saada osakkaat ensin sopimaan jaosta. Hänen tehtävänä on selvittää osakkaille, minkälainen on lainmukainen perinnönjako ja mikä on lain mukaisesti mahdollista. Jos kaikki osakkaat eivät ole paikalla tai he ovat erimielisiä asiasta, sopimusjako ei ole mahdollinen. Tässä tapauksessa pesänjakajalla on kuitenkin oikeus ryhtyä perinnönjakoon, jos hän on todistettavasti kutsunut kaikki osakkaat paikalle. Pesänjakajan täytyy tällöin jakaa pesä niin, että jokaiselle osakkaalle tulee osuus kaikenlaisesta omaisuudesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että jokaisen pesän osakkaan on saatava esimerkiksi rahaa, osakkeita ja maata, jos pesässä niitä on. Aina kaikkea omaisuutta ei kuitenkaan pystytä suoraan jakamaan. Esimerkiksi jos vainajalta on jäänyt asuinkiinteistö ja pesässä on monta osakasta, jotka eivät suostu yhteisomistussuhteeseen, tulee kiinteistö ensin myydä, ja vasta sen jälkeen on mahdollista jakaa rahat osakkaiden kesken. (Koponen 2012, 62.)

Pesänjakajan toimittamassa toimitusjaossa pesänjakaja laatii perinnönjaosta jakokirjan ja allekirjoittaa sen. Tämän jälkeen hänen on toimitettava kopio jakokirjasta viivytyksettä jokaiselle kuolinpesän osakkaalle. Mikäli osakkaat ovat suorittaneet perinnön ilman pesänjakajaa sopimusjakona, jokainen pesän osakas allekirjoittaa itse jakokirjan. Osakas vahvistaa allekirjoituksellaan hyväksyvänsä jaon. Osakkaiden sopimusjakona toteutetussa perinnönjaon jakokirjassa tulee olla myös kahden esteettömän todistajan vahvistus. Allekirjoitusten jälkeen perinnönjako katsotaan molemmilla tavoilla toteutettuna lainvoimaiseksi. Allekirjoitusten ja

perinnönjaon hyväksymisen jälkeen alkaa myös kuuden kuukauden moitetaika, jolloin osakkaalla on mahdollisuus moittia perinnönjakoa eli vaatia, että perinnönjako kumotaan tai oikaistaan käräjäoikeudessa. (Koponen 2012, 62.)

Jos perittävä on elänyt naimisissa, ennen perinnönjakoa on suoritettava ositus (PK 23:1). Omaisuuden osituksessa puretaan aviopuolisoiden välillä vallinnut aviovarallisuussuhde (Aarnio & Kangas 2010, 163). Ositus on suoritettava aviopuolisoiden välillä, jos liitto päättyy toisen aviopuolison kuolemaan tai avioeroon ja aviopuolisilla on avio-oikeus toistensa omaisuuteen. Toisen puolison kuolemaan päättyneen avioliiton johdosta suoritettavaa omaisuuden ositusta kutsutaan jäämistöositukseksi ja vastaavasti avioeroon päättyneen avioliiton johdosta suoritettavaa ositusta kutsutaan avioero-ositukseksi. Jäämistöosituksessa osapuolia ovat leski ja aviopuolison kuolinpesän osakkaat, kun taas avioero-ositus suoritetaan aviopuolisoiden välillä. (Kangas 2012, 291.) Osituksessa selvitetään, mikä omaisuus kuuluu leskelle ja mikä kuolinpesälle, sillä perintöä voidaan jakaa vainajan perillisille vain hänelle kuuluneesta omaisuudesta (Norri 2007, 372).

Molemmilla osapuolilla on oikeus vaatia ositusta toteutettavaksi. Ositusvaateen esittämiseen ei sovelleta yleistä kolmen vuoden vanhentumisaikaa (Kangas 2012, 291.) Ositus voidaan suorittaa joko osapuolten välisenä sopimusosituksena tai pesänjakajan toimittamana toimitusosituksena. Molemmilla tavoilla suoritettua osituksesta laaditaan osituskirja. (Kangas 2012, 295.) Pesänjakajalla on osituksessa vastaava toimivalta kuin perinnönjaossakin eli pesänjakajan toimivaltaan kuuluvat pääsääntöisesti kaikki toimet, jotka ovat tarpeellisia osituksen ja omaisuuden erottelun loppuun saattamiseksi (Kangas 2012, 296). Sopimusosituksessa laaditun osituskirjan allekirjoittavat molemmat osapuolet. Silloin kun toisena osapuolena on kuolinpesä, kaikkien kuolinpesän osakkaiden on allekirjoitettava osituskirja. Tämän lisäksi kahden esteettömän todistajan on allekirjoituksillaan todistettava osituskirja oikeaksi. Jos osituksen on toimittanut pesänjakaja, vain hänen allekirjoituksensa riittää osituskirjaan. (Kangas 2012, 295-296.)

Osituksessa selvitetään, mikä on lesken avio-oikeuden alaisen omaisuuden säästö eli puolison varojen ja velkojen erotus. Mikäli puoliset eivät ole määränneet omaisuudestaan avioehdolla, molempien puolisoitten omaisuuden säästöt lasketaan yhteen, jonka jälkeen yhteenlaskettu summa jaetaan tasan lesken ja kuolinpesän puoliskoihin. Enemmän varallisuutta omaava on velvollinen luovuttamaan tasinkoa toiselle osapuolelle niin, että lesken ja kuolinpesän omaisuuden säästöt menevät tasan. (Koponen 2012, 62.) Avioliittolaisissa suojataan kuitenkin enemmän omistavaa leskeä. Lesken ei ole pakollista antaa tasinkoa ensiksi kuolleen puolison perillisille. Jos aviopuolisolla on ollut keskenään avio-oikeuden poissulkeva avioehtosopimus, aviopuolisoiden välillä suoritetaan osituksen sijasta omaisuuden erottelu. (Koponen 2012, 62). Toisen puolison kuolemaan päättyneen avioliiton jälkeen suoritettavaa omaisuuden erottelua

kutsutaan jäämistöerotteluksi. Jäämistöerottelussa erotellaan leskelle ja ensiksi kuolleelle puolisolle kuulunut omaisuus. (Aarnio ym. 2011, 21.)

9 Kuolinpesän pankkiasiointi pankin päivittäispalveluissa

Kuolinpesän pankkiasioista päättävät kuolinpesän osakkaat yhdessä, sillä henkilön kuoltua hänen oikeutensa ja velvollisuutensa siirtyvät kuolinpesälle. Yhteisen päätöksenteon tarkoituksena on suojata niin vainajan kuin myös kuolinpesän osakkaan oikeuksia. (Finanssivalvonta 2012.) Pankit saavat tiedon vainajan kuolemasta suoraan Väestörekisterikeskukselta. Usein tieto tulee kuitenkin viiveellä, joten on myös mahdollista, että vainajan läheinen käy ilmoittamassa asiasta ennen tiedon siirtymistä pankille. Tällöin läheisellä tulee kuitenkin olla mukanaan virallinen kirjallinen selvitys kuolemasta, jotta pankeissa voidaan ryhtyä tarvittaviin toimiin. (Koponen 2012, 79.)

Yleisenä käytäntönä on, että kuolintiedon saamisen jälkeen pankeista suljetaan kaikki tilinkäyttövälitteet kuten pankkikortit ja verkkopalvelutunnukset, jotta tilejä ja muuta vainajan pankissa olevaa varallisuutta ei päästä käyttämään ilman kaikkien osakkaiden yhteistä suostumusta. Kuolemaan päätyvät myös vainajan elinaikana muille henkilöille antamat valtuutukset, kuten esimerkiksi tilinkäyttöoikeudet sekä tallelokero- ja käyttöoikeudet. Tällä pyritään turvaamaan se, että palveluita käytetään kuoleman jälkeen tarkoituksenmukaisesti ja kuolinpesän osakkaiden yhteisellä päätöksellä. (Pankkilakimies 2012.) Sen sijaan vainajan tekemät sopimukset sitovat edelleen kuolinpesää eivätkä pääty kuolemaan, koska lain mukaisesti sopimusten mukaiset oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät kuolinpesälle. Pankkiasioinnissa tämänkaltaisia kuolinpesää sitovia sopimuksia ovat tilisopimukset sekä velka- ja vastuusitoumukset. Suoraveloitukset ja maksupalvelusopimukset sitovat myös kuolinpesää, mutta poiketen muista sopimuksista nämä on kuitenkin mahdollista purkaa yhdenkin osakkaan pyynnöstä. (Finanssivalvonta 2010 a.)

9.1 Kuolinpesä ja pankkisalaisuus

Kuolinpesän pankkiasioita hoidettaessa pankkitoimihenkilön, kuin myös asioimassa olevan asiakkaan on tärkeä huomioida pankkisalaisuussäännökset, jotka suojaavat perittävän yksityisyyttä myös kuoleman jälkeen. Pankkisalaisuuden alaista tietoa ovat mm. tiedot tilitapahtumista, maksuliikenteestä, varallisuudenhoitopalveluista ja velkasitoumuksista. (Finanssivalvonta 2010 b.) Tämän vuoksi pankeissa on ennen pankkisalaisuuden alaisten tietojen luovuttamista varmistuttava asioimassa olevan asiakkaan henkilöllisyydestä ja oikeudesta saada näitä tietoja (Pankkisalaisuusohjeet 2009).

Kuolinpesän osakkaan asioidessa ennen perunkirjoitusta lähtökohtana on, että hänellä on mukanaan virkatodistus, josta ilmenee hänen sukulaisuussuhteensa vainajaan. Virkatodistus tulee olla mukana asioitaessa, jotta pankissa voidaan varmistua siitä, että asioimassa oleva asiakas on kuolinpesässä osakkaana. Virkatodistuksen lisäksi osakkaalla tulee olla mukanaan myös voimassa oleva henkilötodistus, jotta hänen oma henkilöllisyytensä on mahdollista todentaa. (Pankkilakimies 2012.) Kuolinpesän osakkaat vastaavat kuolinpesän pankkiasioista yhteishallintoperiaatteen mukaisesti perinnönjakoon asti yhdessä, mutta osakkaalla on yksin ennen perunkirjoitusta oikeus erillisiin toimiin, joita perunkirjoitus ja pesänselvittäminen edellyttävät. Yhdellekin kuolinpesän osakkaalle voidaan luovuttaa saldo- ja korkotodistukset vainajan varallisuudesta, lainoista ja muista vastuista kuolinpäivältä sekä sen jälkeiseltä ajalta perunkirjoitusta varten. (Finanssivalvonta 2012.) Kuolinpesän osakkaalla on myös yksin asioidessaan oikeus saada tieto muista vainajan pankkiasioista kuolinpäivästä lähtien. Kuolemaa edeltäneeltä ajalta tiedot vainajan tilitapahtumista on mahdollista luovuttaa vain kaikille kuolinpesän osakkaille yhdessä (Pankkisalaisuusohjeet 2009.) Kuolinpesän osakas on myös yksin oikeutettu maksamaan vainajan tililtä hautaamiseen liittyviä tai vainajalle hänen elinaikanaan kuuluneita laskuja sekä luetteloimaan tallelokeron yhdessä kahden pankin toimihenkilön kanssa perunkirjoitusta varten (Finanssivalvonta 2012).

Leski voi olla kuolinpesän osakkaana lakimääräisen puolison perintöoikeuden, avioliiton tai yleistestamentin nojalla. Tällöin hän on pesän osakkaana siihen asti, kunnes ositus on toimitettu hänen ja vainajan lakisääteisten perillisten kesken. Käytännössä ositus suoritetaan usein yhdessä perinnönjaon kanssa, joten voidaan ajatella, että leskellä on pääsääntöisesti perinnönjakoon asti samanlaiset oikeudet kuin muillakin osakkailla. Osituksen jälkeen oikeus tiedonsaantiin kuolinpesän pankkiasioista poistuu. Jos leski ole osakkaana kuolinpesässä alkuunsa, hänellä ei ole tiedonsaantioikeutta vainajan pankkiasioihin puolison aseman johdosta. Vastaavasti vainajan perillisillä ei puolestaan ole tiedonsaantioikeutta lesken pankkiasioihin. Vain lesken tai hänen valtuuttamansa henkilön on mahdollista saada tiedot lesken pankkiasioinnista tai varallisuudesta ensiksi kuolleen puolison perunkirjoitusta varten. (Pankkisalaisuusohjeet 2009.)

Käräjäoikeuden määräämän pesänselvittäjän hallinnossa vastuu kuolinpesän pesänselvityksestä ja perunkirjoituksen järjestämisestä on siirtynyt kuolinpesän osakkailta yksin pesänselvittäjälle. Näin ollen pesänselvittäjä edustaa yksin kaikkia kuolinpesän osakkaita ja hänellä on toimivalta hoitaa kuolinpesän pankkiasioita kokonaisuudessaan kuolinpesän osakkaiden puolesta. Pankissa pesänselvittäjän on osoitettava valtuutensa tehtävässä toimimiselle esittämällä tuomioistuimen antama määräys pesänselvittäjän toimesta, jonka jälkeen hänelle voidaan luovuttaa hänen tarvitsemat tiedot sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Pesänselvittäjälle voidaan antaa hänen tarvitsemansa tiedot, vaikka määräys pesänselvittäjän toimesta ei olisi vielä lainvoimainen. Koska pesänselvittäjä edustaa kaikkia kuolinpesän osakkaita, käytännössä

hänellä tai hänen valtuuttamallaan henkilöllä on yksin samanlainen oikeus suorittaa pesänselvityksen kannalta tarpeelliset toimet eli saada tarvittavat saldotodistukset, maksaa vainajan tilitä hautaamiseen liittyviä tai vainajalle kuuluvia maksuja sekä luetteloida tallelokero yhdessä kahden pankin toimihenkilön kanssa. (Pankkialaisuusohjeet 2009.) Pesänselvittäjä on vastuussa siitä, että pesän omaisuus saadaan selvitettyä perinnönjakoa varten, joten hän vastaa myös perunkirjoituksen jälkeisestä pankkiasioinnista. Pesän varat tulee kuitenkin säilyttää ja tallettaa kuolinpesän nimiin, eikä varoja saa sekoittaa missään tapauksessa pesänselvittäjän omien varojen kesken. (Kärävä ym. 2002, 236-237.)

Testamentin toimeenpanijan hallinnossa testamentin toimeenpanijalla on samanlaiset oikeudet kuin pesänselvittäjällä, mutta vasta kun testamentti on lainvoimainen. Perinnönjakoa varten nimetyllä pesänjakajalla ei ole tiedonsaantioikeutta, ellei häntä ole samalla määrätty pesänselvittäjäksi. Pesänjakajalla on tiedonsaantioikeus vain siinä tilanteessa, kun hän suorittaa ositusta tilinhaltijan ja tilinhaltijan puolison tai hänen kuolinpesänsä välillä. Vain tässä tapauksessa pesänjakajalla on oikeus saada tietoonsa tilille kirjatut arvo-osuudet sekä muut siihen tarvittavat asiat. (Pankkialaisuusohjeet 2009.)

Perintökaaren 20:2:n mukaisesti perunkirjoituksen toimittamisvelvollisuus voi kuulua jossain tapauksissa myös muille kuin perillisille, pesänselvittäjälle tai testamentin toimeenpanijalle. Tällaisessa tilanteessa pankista voidaan luovuttaa perunkirjoitusvelvolliselle henkilölle tiedot kuolinpäivältä ja sen jälkeiseltä ajalta perunkirjoitusta varten, jonka lisäksi hänellä on oikeus saada tallelokero avatuksi ja pöytäkirjatuksi pankin edustajien kanssa. Ennen kuin tietoja luovutetaan, asioimassa olevan perunkirjoitusvelvollisen on kuitenkin selvitetävä pankille ne olosuhteet, joiden perusteella hän katsoo olevansa velvollinen toimittamaan perunkirjoituksen. Erityistestamentinsaaja ei ole kuolinpesän osakas, joten hänellä ei ole oikeutta saada tietoa mistään vainajan pankkiasioista. Hänellä on kuitenkin lähtökohtaisesti oikeus saada tieto niistä varoista, jotka erityistestamentin perusteella kuuluvat hänelle. (Pankkialaisuusohjeet 2009.)

9.2 Asiointi ennen perunkirjoitusta

Pankeista tarvitaan tiedot vainajan varallisuudesta perunkirjoitusta varten. Useimmista pankkiryhmistä kuolinpesän osakkaan on mahdollista käydä tilaamassa asiakkuusilmoitus, josta ilmenevät kaikki perittävän pankkiasiat, kuten mm. tiedot pankkitileistä, tallelokerosta ja asiakirjasäilytyksestä, vastuista ja veloista, maksupalveluista ja suoraveloituksista sekä osakkeista ja rahasto-osuuksista. Asiakkuusilmoitusta tilatessa asioimassa olevalla kuolinpesän osakkaalla tulee olla mukanaan virkatodistus, jotta asiakkuusilmoitus voidaan toimittaa postitse asiakkaan pyytämään osoitteeseen. Ilman virkatodistusta tilattu asiakkuusilmoitus postitetaan yleensä perittävän viimeiseen kotiosoitteeseen. Asiakkuusilmoituksen perusteella osa-

kas tietää tulla pankkiin luetteloimaan tallelokeron sekä keskustelemaan kuolinpesän tililtä maksupalvelun tai suoraveloituksen välityksellä veloitettavista maksuista. Useista pankkiryhmistä lähestytään kuolinpesää myös lähettämällä kirje kuolinpesän osakkaille vainajan viimeiseen osoitteeseen. (Pankkilakimies 2012.)

Pankit voivat vuokrata asiakkailleen erilaisten asiakirjojen ja arvoesineiden tallettamista varten tallelokerota, jolloin vuokraamisesta tehdään asiakkaan ja pankin välillä kirjallinen tallelokerosopimus. Usein myös molemmat tallelokeron avaimet ovat luovutettu tallelokerosopimuksen allekirjoituksen yhteydessä asiakkaalle. Pankit eivät tiedä tallelokeron sisältöä eivätkä ole oikeutettuja käymään asiakkaan tallelokerolla. (Kontkanen 2011, 265.) Jos asiakkuusilmoitukselta ilmenee, että perittäväällä on tallelokeron pankissa, tulee se luetteloida ennen perunkirjoitusta. Tallelokeron on luetteloitava, sillä siellä voi olla perunkirjoituksen kannalta merkittäviä asiakirjoja tai arvo-omaisuutta, kuten esimerkiksi testamentti. Luetteloinnin tarkoituksena on selvittää kaikille kuolinpesän osakkaille tallelokeron sisältö. Tallelokeron luetteloidessa kuolinpesää on oltava edustamassa ainakin yksi kuolinpesän osakas tai heidän valtuuttamansa henkilö. Pankin puolelta tallelokeron luettelointiin osallistuu kaksi pankkitoimihenkilöä, jotka laativat tallelokeron sisällöstä pöytäkirjan. Pöytäkirjaan kirjataan tallelokeron sisältö, jokainen asiakirja erikseen sekä tieto siitä, ketkä ovat olleet läsnä tallelokeron avatessa ja milloin tallelokeron on avattu. (Pankkilakimies 2012.) Tallelokeron on mahdollista tyhjentää vasta perunkirjoituksen jälkeen kun kuolinpesän osakkaat ovat virallisesti selvillä ja pankille on toimitettu tarvittavat asiakirjat sekä jokaisen kuolinpesän osakkaan suostumus (Opas kuolinpesän osakkaille 2012, 4). Jos kuolinpesään on määrätty pesänselvittäjä, hänellä on oikeus tyhjentää tallelokeron yksin (Asianajaja 2012).

Ennen perunkirjoitusta kuolinpesän osakkaat eivät ole vielä virallisesti selvillä, joten vainajan tililtä voidaan maksaa vain laskuja, jotka turvaavat kuolinpesän arvon säilymistä tai ovat muutoin kuolinpesän omaisuuden hallinnon kannalta tarpeellisia. Edellä mainittuihin arvon säilymistä tai omaisuuden hallinnon kannalta tarpeellisiin laskuihin kuuluvat selkeästi ainakin vainajan yhtiövastikkeet, vesilaskut, sähkölaskut, vakuutusmaksut sekä puhelinmaksut. Kuolinpesän tililtä voidaan maksaa myös hautajaisista, perunkirjoituksesta, pesänhallinnosta sekä pesänselvityksestä aiheutuneita kuluja laskua vastaan. Hautajais- ja perunkirjoituslaskut kuuluvat selkeästi kuolinpesän tililtä maksettaviin laskuihin, mutta pesänhallinnosta ja selvityksestä aiheutuneita kustannuksia joudutaan usein pohtimaan. Jos yksikin osakas on erimielinen laskun maksamisesta kuolinpesän tililtä, pankilla on oikeus kieltäytyä laskun maksamisesta. Luotollisen tilin luoton puolelta ei ole mahdollista maksaa kuolinpesälle kuuluvia laskuja, sillä kyseessä on uuden velan tekeminen kuolinpesän nimiin, joten toimeen tarvitaan kaikkien osakkaiden suostumukset. Muihin tarkoituksiin kuin vainajan laskujen maksamiseen pankkitileiltä voidaan nostaa rahaa pääsääntöisesti vasta perunkirjoituksen ja pankille tarvittavien asiakirjojen toimittamisen jälkeen osakkaiden yhteisellä päätöksellä. (Vainajan pankkitilin

käyttö 2012.) Vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa pankeista voidaan tehdä varojen nosto ennen perunkirjoitusta (Koponen 2012, 80).

9.3 Asiointi perunkirjoituksen jälkeen

Perunkirjoituksen jälkeen kuolinpesän pankkiasioihin on mahdollista tehdä muutoksia sekä kuolinpesän varoja on mahdollista nostaa kuolinpesän osakkaiden yhteisellä päätöksellä. Pesän osakkaiden on annettava yksilöidyt valtakirjat kuolinpesän osakkaalle, jonka he ovat valtuuttaneet hoitamaan pesänasioita tai vaihtoehtoisesti kaikki kuolinpesän osakkaat voivat asioida pankissa yhdessä. Useammilla pankkiryhmillä on käytössään valmiita valtakirjapohjia kuolinpesän pankkiasioiden hoitamista varten. Kuolinpesän osakkaiden yhteinen suostumus tulee toimittaa pankille esimerkiksi silloin, kun nostetaan kuolinpesän tililtä varoja, lopetetaan kuolinpesän tilejä, myydään arvopapereita, tyhjennetään tallelokero tai asiakirjasäilytys, tehdään uusia sopimuksia, annetaan sitoumuksia kuolinpesän nimissä tai halutaan saada tietoa vainajan elinaikaisista pankkiasioista. (Opas kuolinpesän osakkaille 2012, 4.)

Pankkiasiointia varten pankille tulee toimittaa valtakirjan lisäksi kopio maistraatin vahvistamasta perukirjasta. Jos perukirjaa ei ole vahvistettu maistraatissa, pankille tulee toimittaa myös vainajan sukuselvitys eli katkeamaton sarja virkatodistuksia vainajan 15-ikävuodesta kuolemaan asti. (Opas kuolinpesän osakkaille 2012, 5.) Perukirjan osakasluettelon vahvistaminen maistraatissa ei ole pakollista, mutta se nopeuttaa asioiden hoitamista, sillä perukirjasta tarkistetaan, että kaikki kuolinpesän osakkaiden suostumus on annettu, eli kaikki osakkaat ovat allekirjoittaneet valtakirjan (Koponen 2012, 81). Jos perukirjaa ei ole vahvistettu maistraatissa, pankissa on tarkastettava sukuselvityksestä, että kaikki perilliset on merkitty asianmukaisesti perukirjaan ja että he ovat antaneet suostumuksensa pankissa tehtäviin toimiin. Sukuselvityksen ollessa laaja, tämä voi viedä paljon aikaa. Pankkiasiointiin tarvitaan myös kopio edesmenneen puolison perukirjasta, jos ositusta puolisoitten välillä ei ole toimitettu. Jos ositus on toimitettu aikaisemmin, pankille tulee toimittaa kopio edesmenneen puolison osituskirjasta. Jos perinnönjättäjä on määrännyt omaisuudestaan testamentilla, pankkiin tulee toimittaa tiedot testamentista ja niiden tiedoksisaantitodistuksista. Perinnönjakoa varten pankille tulee toimittaa myös ositus- ja perinnönjakokirja sekä siihen liittyvä maistraatinlupa, jos kuolinpesän osakkaana on edunvalvottava henkilö. (Opas kuolinpesän osakkaille 2012, 5.)

Tilinomistajan kuoltua hänen sijaansa tulee kuolinpesä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kuoleman jälkeen vainajan tilinomistajia ovat kaikki kuolinpesän osakkaat yhdessä. Näin ollen pankkitiliä on oikeus käyttää vain tilinomistajien yhteisellä päätöksellä. (Koponen 2012, 79.) Tilinomistajan kuolema ei muuta tilisopimuksen ehtoja, vaan kuolinpesän osakkailla on yhdessä velvollisuus käyttää tiliä tiliehtojen mukaisesti (Vainajan pankkitilin käyttö 2012). Kuolema ei esimerkiksi itsessään eräännytä tilisopimuksen mukaisesti määräajaksi sovittuja

talletuksia. Määräaikaistalletukset on kuitenkin mahdollista purkaa kaikkien kuolinpesän osakkaiden suostumuksella aikaisemmin, mutta siitä peritään tilisopimuksen mukaisesti kuluja. Vainajalla on voinut olla myös yhteisiä tilejä esimerkiksi lesken kanssa, jolloin toinen puoli tilistä kuuluu leskelle ja toinen puoli kuolinpesälle. Tilisopimuksesta ilmenee, kuinka tiliä on osapuolten välillä sovittu käytettävän. Jos yhteisessä tilissä molemmat tilinomistajat ovat saaneet käyttää tiliä erikseen, kyseessä on ns. tai-muotoinen tili. Tällöin kuoleman jälkeen molemmat tilinomistajat, esimerkiksi leski tai kuolinpesän osakkaat voivat erikseen käyttää tiliä. Leski voi nostaa tilitä selvästi hänelle kuuluvaa varallisuutta, kuten eläkettä, ja kuolinpesän osakkaat voivat maksaa omalta puoliskoltaan vainajalle kuuluvia maksuja. Pankkien suosituksena on kuitenkin, että leskelle avattaisiin pesänselvityksen ajaksi oma pankkitili, jota hän voi käyttää vapaasti sekä ilman pelkoa, että hän käyttäisi vahingossa hieman liikaa rahaa eli kuolinpesän osakkaille kuuluvia varoja. Tai-muotoinen tili on mahdollista jäädyttää yhdenkin kuolinpesän osakkaan sitä pyytäessä, minkä jälkeen tiliä saa käyttää vain kuolinpesän osakkaat yhdessä. Leski menettää samalla oman oikeutensa käyttää tiliä. Käytännössä tili siis jäädytetään perunkirjoituksen asti, jonka jälkeen osakkaat ovat tiedossa ja voidaan sopia miten tiliä käytetään myöhemmin. Jos tilisopimuksessa on sovittu, että molemmat tilinomistajat käyttävät tiliä yhdessä, on kyseessä ja- muotoinen tili. Tiliä eivät tässä tapauksessa ole kummatkaan osapuolet saaneet aikaisemmin käyttää yksin, joten tilanne säilyy samanlaisena, eli tiliä voivat käyttää vain kuolinpesän osakkaat ja leski yhdessä. (Pankkilakimies 2012.)

Vainajalla on voinut olla päivittäisten pankkipalveluiden eli pankkitilien ja maksuvälineiden lisäksi käytössään myös erilaisia sijoittamisen tuotteita, kuten sijoitusrahastoja, osakkeita, joukko- ja indeksilainoja, sijoitussidonnaisia vakuutuksia tai eläkesäästämisen tuotteita. Finanssialankeskusliiton vuonna 2011 toteuttaman Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat - tutkimuksen mukaan yleisimpiä tutkimukseen vastanneiden keskuudessa ovat olleet säästämissen ja sijoittamisen tilit, rahastot sekä pörssiosakkeet. Henkilön kuolema ei katkaise myöskään perittävän tekemiä sijoittamisen sopimuksia, vaan ne sitovat edelleen kuolinpesää. Kuolinpesän osakkailta on pääsääntöisesti perunkirjoituksen sekä pankille toimitettavien asiakirjojen toimittamisen jälkeen oikeus päättää yhdessä, kuinka kuolinpesän sijoituspalveluita käytetään. Yhdelläkin kuolinpesän osakkaalla on oikeus kuitenkin poistaa suoraveloitussopimus, jos rahastoon tai osakkeisiin on tehty jatkuva säästösopimus eli kuukausittain suoraveloituksena siirtyvä säästösumma esimerkiksi rahastoon. (Pankkilakimies 2012.)

Perunkirjoituksen jälkeen kuolinpesän osakkaat voivat sopia keskenään kuolinpesän tilivarojen jakamisesta. Kuolinpesän osakkaiden on kuitenkin toimittava pankille tarvittavat asiakirjat, joista ilmenee heidän oikeutensa vainajan rahavaroihin. (Varojen nosto 2012.) On kuitenkin olemassa tilanteita, jolloin perinnönjako on aina toteutettava kirjallisesti sopimus- tai toimitusjakona, jolloin perinnönjaosta on toimitettava pankille lainvoimainen perinnönjakosopimus sekä perukirja. Esimerkkinä tilanne, jossa kuolinpesän osakkaana on alaikäinen tai muutoin

edunvalvonnassa oleva henkilö. Sopimusjakona toimitetun perinnönjakokirjan allekirjoittavat kaikki kuolinpesän osakkaat sekä kaksi esteetöntä todistajaa, kun taas pesänjakajan suorittaman toimitusjaon perinnönjakokirjan allekirjoittaa yksin pesänjakaja. Perinnönjako on lainvoimainen kun perinnönjakosopimus on allekirjoitettu. Sopimusjakona toimitetun perinnönjakokirjan osalta on kuitenkin vielä huomioitava, että siinä on erillinen merkintä siitä, että kaikki kuolinpesän osakkaat hyväksyvät jaon ja sitoutuvat olemaan moittimatta sitä. Siinä tapauksessa, että tämä klausuuli puuttuu tai sitä eivät kaikki kuolinpesän osakkaat ole allekirjoittaneet, on odotettava kuuden kuukauden pituinen moiteaika ja hankittava sen jälkeen perinnönjakosopimukseen tuomioistuimelta lainvoimatodistus eli käräjäoikeuden merkintä siitä, ettei perinnönjakoa ole moitittu. (Varojen nosto 2012.)

Pankkiasioinnin sujuvuuden kannalta on tärkeää huolehtia myös siitä, että perinnönjaon yhteydessä on valtuutettu henkilö toimittamaan perinnönjako eli jakamaan pankissa pankkitileillä olevat varat, sillä pelkkä perinnönjakosopimus ei oikeuta siirtämään varallisuutta eli toimittamaan perinnönjakoa käytännössä loppuun asti ellei perinnönjakosopimuksessa ole tästä erillistä mainintaa (Pankkilakimies 2012). Pankit ovat vastuussa siitä, että varat luovutetaan oikeille henkilöille (Koponen 2012, 79). Käytännön asioinnin kannalta tämän vuoksi tarvittavat asiakirjat olisi tärkeää toimittaa pankkiin ennen mahdollista tapaamista tai toimenpidettä, sillä niiden tarkistamiseen kuluu usein aikaa.

10 Henkivakuutukset

Perittävä on voinut tehdä elinaikanaan erilaisia henkivakuutus sopimuksia, joiden perusteella hänen kuolinpesälleen tai hänen nimeämälleen edunsaajalle kuuluu vakuutusyhtiön maksama vakuutuskorvaus, mikäli perinnönjättäjää kohtaa vakuutustapahtuma, kuten esimerkiksi kuolema. Henkivakuutuksia on useita erilaisia, joten vakuutuksen sisältö riippuu siitä, minkälaisen vakuutus sopimuksen perinnönjättäjä on tehnyt. Yleisesti henkivakuutukset voidaan jaotella riskihenkivakuutuksiin, pääomavakuutuksiin sekä molempien näiden yhdistelmiin. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 189-190.)

Riskihenkivakuutuksella tarkoitetaan vakuutusta, joka on otettu kuoleman varalle. Riskihenkivakuutukselle on olennaista, että se on voimassa tietyn ajanjakson ajan, jonka jälkeen vakuutusyhtiö saa pitää vakuutuksenottajan maksamat vakuutusmaksut jos vakuutettu on elossa sopimuksen päättymisajankohtana. Pääomavakuutukset jakautuvat elämänvara- tai kuolemanvaravakuutuksiin sekä näiden yhdistelmiin. Elämänvaravakuutuksella tarkoitetaan henkivakuutustuotetta, joka palvelee vakuutuksenottajaa tai hänen nimeämäänsä edunsaajaa tietyn ajanjakson kuluttua. Käytännössä elämänvaravakuutuksia ovat esimerkiksi erilaiset vakuutussäästämisen tuotteet, kuten esimerkiksi eläke- ja sijoitusvakuutukset. Usein näihin vakuutustuotteisiin on liitetty myös kuolemanvaraturva. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 189-190.)

Erilaiset henkivakuutukset palvelevat vakuutuksenottajaa erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi nuoren henkilön riskihenkivakuutus antaa vakuutusturvan hänen omaisilleen kuolemantapauksessa, kun taas ikääntyvällä ihmisellä voi henkivakuutuksen tarve kohdistua ennemmin jäämistösuunnitteluun. (Kolehmainen & Rabinä 2012, 197.)

Henkivakuutuksen perusteella maksettu vakuutuskorvaus ei kuulu kuolinpesän varoihin, mikäli vakuutuksessa on voimassa oleva edunsaajamääräys (Koponen 2012, 69). Näin ollen henkivakuutuksen edunsaajamääräyksellä on mahdollista ohjata varallisuutta osituksessa ja perinnönjaossa jaettavien varojen ohi tietyille henkilölle perittävän kuoleman jälkeen. Vakuutuskorvauksen verokohteluun vaikuttavat useat tekijät, kuten sukulaisuussuhde vakuutuksenottajan kanssa sekä vakuutuksen ottamisen ajankohta. (Koponen 2012, 69.)

11 Perittävän vastuut

Kuolema ei lakkauta vainajan velkasuhteita, vaan myös velat sitovat kuolinpesää samalla tavoin kuin hänen muutkin elinaikanaan tekemänsä sopimukset. Kuolinpesän osakkailla ei perintökaaren mukaisesti kuitenkaan ole henkilökohtaista velkavastuuta, vaan vainajan velkojen maksu suoritetaan kuolinpesän varoista. Poikkeuksellisesti kuolinpesän osakas voi kuitenkin joutua henkilökohtaiseen velkavastuuseen, jos hän laiminlyö perunkirjoituksen toimittamisvelvollisuuden annetussa määräajassa tai aiheuttaa vahinkoa kuolinpesän velkojille antamalla esimerkiksi vääriä tietoja tai jättämällä tahallaan kertomatta jonkin velkojan kannalta olennaisen asian. Kuolinpesän osakas voi joutua henkilökohtaiseen velkavastuuseen myös siinä tapauksessa, että hän toimii kuolinpesän nimissä ja ottaa uutta velkaa kuolinpesän lukuun. Tällöin velasta vastaavat ne osakkaat, jotka ovat velan aiheuttaneet. Kuolinpesän osakkaan on kuitenkin mahdollista vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta, jos hän pystyy näyttämään todeksi, ettei hän ole aiheuttanut menettelyllään velkojalle vahinkoa. Jos osakas ei pysty näyttämään tätä todeksi, hänen vahingonkorvausvastuunsa rajoittuu syntyneen vahingon määrään, ei koko velkaan. (Koponen 2012, 157-162.)

Velallisen kuolema ei eräännytä velkaa heti maksettavaksi, mutta velka on kuitenkin maksettava pois perintökaaren säännösten mukaisesti ennen perinnönjakoa. Perinnönjakoa ei voida toimittaa, ennen kuin kuolinpesän velkojen maksusta on huolehdittu. Mikäli kuolinpesän osakkaat toimittavat tästä huolimatta perinnönjaon ja sen jälkeen käy ilmi, että jaettuja varoja olisi tullut käyttää velkojen maksamiseen, tuomioistuimella on oikeus pesänselvittäjän kanteesta saada ositus ja perinnönjako peräytymään. Tässä tapauksessa kuolinpesän osakkaat joutuvat palauttamaan kaiken osituksessa ja perinnönjaossa saamansa omaisuuden ja varallisuuden. Osakkaan asemaa on kuitenkin suojattu niin, ettei hän ole velvollinen palauttamaan yhtään enempää omaisuutta, kuin mitä hän on perinnönjaossa tai osituksessa saanut. Vaihtoehtoisesti tuomioistuimesta voidaan määrätä osakkaita maksamaan yhteisvastuullisesti tietty

rahamäärä, jos koko perinnönjaon palauttaminen ei ole tarpeellista velan maksun kannalta. (Kangas 2012, 399.)

Perunkirjoituksen jälkeen kuolinpesän osakkailla on kuukausi aikaa tutustua kuolinpesän tilaan ja tehdä päätös siitä, että luovutetaanko pesä pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin. Tätä kuukauden pituista aikaa kutsutaan rauhoitusajaksi. Rauhoitusajan aikana velkojilla ei ole oikeutta periä saataviaan kuolinpesän omaisuudesta, eivätkä kuolinpesän osakkaat saa maksaa vainajan velkaa pois kuolinpesän varoista. Jos kuolinpesän osakkaat kuitenkin maksavat vainajan velkaa pois, maksu ei suoranaisesti ole pätemätön, mutta siitä aiheutuu kuolinpesän osakkaalle vahingonkorvausvelvollisuus muita velkojia kohtaan, jotka ovat jääneet kyseisen maksutapahtuman vuoksi ilman suoritusta. (Koponen 2012, 160.) Pääsääntöisesti kuolinpesän velka-asioissa osakkaan on suositeltavaa olla yhteydessä kuolinpesän velkoihin ja sopia heidän kanssaan velkojen maksusta. (Opas kuolinpesän osakkailla 2012, 10.)

12 Yhteenveto

Kuolinpesän pankkiasioita hoidettaessa pankin toimihenkilön on tunnettava alan perintöoikeudellinen tausta, jotta on mahdollista ohjeistaa asioimassa olevaa asiakasta kuolinpesän pankkiasioiden hoidossa. Tämän johdosta olen opinnäytetyössäni käynyt lävitse kuolinpesän pankkiasioinnin kannalta keskeisen lainsäädännöllisen taustan sekä pankin yleisimmät käytännöt kuolinpesän pankkiasioiden hoitamisessa päivittäispalveluissa. Opinnäytetyön sekä haastattelumateriaalini pohjalta olen koonnut opinnäytetyön liitteeksi toiminta-ohjeen, jonka tarkoituksena on toimia tiivistettynä muistiona kuolinpesän pankkiasioita hoitavalle toimihenkilölle sekä helpottaa näin yleisimpiä asiakaspalvelutilanteita.

Asiakaspalvelutilanteessa pankkitoimihenkilön on tärkeä tietää, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita sekä ketkä edustavat kuolinpesää, jotta on mahdollista ottaa kantaa siihen, kuinka kuolinpesän asioiden kanssa menetellään. Pääsääntönä on kuitenkin, että kuolinpesän osakkaat päättävät pankkipalveluista sekä pankissa olevista varoista yhteishallintoperiaatteen mukaisesti yhdessä. Kuolinpesän osakkaita ovat lakimääräiset perilliset, leski sekä yleistestamentin-saaja. Ennen perunkirjoitusta kaikki kuolinpesän osakkaat eivät kuitenkaan ole virallisesti selvillä, joten pääsääntöisesti pankkipalveluihin on mahdollista tehdä muutoksia vasta perunkirjoituksen jälkeen. Yhdelläkin kuolinpesän osakkaalla on kuitenkin oikeus toimiin, joita pesänselvitys ja perunkirjoitus edellyttävät. Perunkirjoitus on merkityksellinen pankkiasioinnin kannalta, sillä perukirja sisältää osakasluettelon eli tiedon kuolinpesän osakkaista. Perukirjan osakasluettelon on kuitenkin oltava maistraatin vahvistama, sillä muussa tapauksessa pankille tulee toimittaa myös sukuselvitys eli katkeamaton sarja virkatodistuksia vainajan 15- ikävuodesta kuolemaan asti. Perunkirjoituksen jälkeen kuolinpesän osakkaiden on pääsääntöisesti mahdollista tehdä muutoksia kuolinpesän pankkipalveluihin yhteisellä päätöksellä. Kuolinpe-

sän osakkaat voivat sopia esimerkiksi pankkipalveluiden lopettamisesta ja tilin varojen jaosta keskenään. Käytännössä tämä toimii usein niin, että kuolinpesän osakkaat valtuuttavat valtakirjalla yhden henkilön hoitamaan kuolinpesän pankkiasiat. Pankille tulee kuitenkin ennen tilien lopettamista toimittaa tarvittavat asiakirjat. Perinnönjako on toimitettava kirjallisena eli siitä on laadittava perinnönjakokirja esimerkiksi silloin, jos kuolinpesän osakkaana on edunvalvonnassa oleva henkilö, yhdenkin osakkaan perintöosuus ulosmitataan tai yhdenkin kuolinpesän osakkaan vaatimuksesta. Kuolinpesän olemassaolo pankkiasioinnin näkökulmasta päättyy, kun tileillä olevat varat ovat jaettu ja kaikki kuolinpesän palvelut ovat lopetettu.

Kuolinpesän pankkiasioita hoidettaessa toimihenkilön on huolehdittava useista asioista, sillä asiakaspalvelutilanteet voivat olla usein hyvinkin yksilöllisiä riippuen siitä, ketkä ovat kuolinpesässä osakkaina, kuinka kuolinpesää edustetaan sekä minkälaisia pankkipalveluita kuolinpesällä on käytössä. Uskon, että opinnäytetyöni antaa hyvät taustatiedon kuolinpesän pankkiasioita hoitavalle toimihenkilölle erilaisia asiakaspalvelutilanteita varten.

Lähteet

Painetut lähteet

Aarnio, A. & Kangas, U. 2010. Perhevarallisuus oikeus. Helsinki: Talentum.

Aarnio, A. Kangas, U. Puronen, P. & Rabinä, T. 2011. Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. Helsinki: Talentum.

Kangas, U. 2012. Perhe- ja perintöoikeuden alkeet. Helsinki: FORUM IURIS Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Kolehmainen, A. & Rabinä, T. 2012. Jäämistösunnittelu. Helsinki: Talentum.

Kontkanen, E. 2011. Pankkitoiminnan käsikirja. Helsinki: Finanssi- ja vakuutus kustannus.

Koponen, J. 2012. Kuolinpesän osakkaan opas. Helsinki: Verotieto.

Kärävä, S. Riihimäki, A. & Kärävä, H. 2002. Pankkitoimen ja taloudenpidon lakiasiat. Helsinki: Talentum.

Norri, M. 2006. Perintö ja testamentti, Käytännön käsikirja. Helsinki: Talentum.

Sähköiset lähteet

Finanssivalvonta. 2012. Viitattu 15.1.2013

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Asiointi/Kuolinpesa/Pages/Default.aspx>

Finanssivalvonta. 2010 a. Viitattu 15.1.2013

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Asiointi/Kuolinpesa/Sopimukset/Pages/Default.aspx>

Finanssivalvonta. 2010 b. Viitattu 15.1.2013

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Asiointi/Kuolinpesa/Pankkiasiointi/Pages/Default.aspx>

Opas kuolinpesän osakkaille. 2012. Viitattu 3.4.2013.

<https://www.op.fi/media/liitteet?cid=151610015&srcpl=3>

Pankkialaisuusohjeet. 2009. Viitattu 28.2.2013

<http://www.fkl.fi/materiaalipankki/ohjeet/Dokumentit/Pankkialaisuusohjeet.pdf>

Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. 2012. Viitattu 25.3.2013

http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Saastaminen_luotonkaytto_ja_maksutavat_2012.pdf

Valtiokonttori. 2012. Viitattu 15.10.2012

<http://www.valtiokonttori.fi/Public/default.aspx?nodeid=18359&culture=fi-FI&contentlan=1>

Vainajan pankkitilin käyttö. 2012. Viitattu 9.2.2013

<https://www.op.fi/op/op-pohjola-ryhma/op-pohjola-ryhma/osuuspankit/vainajan-pankkitilien-kaytto-1?cid=151244331&srcpl=3>

Varojen nosto. 2012. Viitattu 18.3.2013

<https://www.op.fi/op/op-pohjola-ryhma/op-pohjola-ryhma/osuuspankit/vainajan-pankkitilien-kaytto-2?cid=151244343&srcpl=3>

Julkaisemattomat lähteet:

Asianajaja. Haastattelu 16.10.2012. Hyvinkää.

Pankkilakimies. Haastattelu 4.11.2012. Nurmijärvi.

Kuviot

Kuvio 1: Perinnön jakautuminen rintaperillisten perillisryhmässä lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan.....	9
Kuvio 2: Valtiokonttorin kaavio perintöjen jakautumisesta vuosina 2006-2010.	14

Liitteet

Liite 1. Toiminta-ohje.....	41
-----------------------------	----

Liite 1. Toiminta-ohje

Kuolinpesän pankkiasiointi ennen perunkirjoitusta

Kuolinpesän osakkaat:

Lakimääräiset perilliset

- Perittävän lapset ja lapsenlapset
- Avioleski (lapsettomat puoliset)
- Perittävän vanhemmat
- Perittävän isovanhemmat

Leski

- Avio-oikeuden perusteella
- Yleistestamentinsaajana

Yleistestamentinsaaja

- Testamentinsaaja, jolle perittävä on testamentannut omaisuutensa tai määräosan siitä

Valtio

- Jos perittävältä ei ole jäänyt perillisiä eikä hän ole määrännyt perinnöstään testamentilla, perintö kuuluu valtiolle

Yhdelläkin osakkaalla on oikeus:

Maksaa kuolinpesän tililtä laskua vastaan

- Hautajaisista, perunkirjoituksesta, pesänhallinnosta ja selvityksestä aiheutuneita kuluja
- Omaisuuden hallinnon ja arvon säilymisen kannalta tarpeelliset laskut esim. yhtiövastikkeet, vesilaskut, sähkölaskut ja puhelinlaskut.

Saada tarvittavat saldo- ja korkotodistukset kuolinpäivältä sekä tiedot pankkipalveluista ja tilitapahtumista kuoleman jälkeiseltä ajalta

- Kuolemaa edeltäneeltä ajalta vain kaikki kuolinpesän osakkaat yhdessä

Virkatodistus

- Osakkaan on lähtökohtaisesti esitettävä asioidessaan virkatodistus, josta ilmenee hänen sukulaissuhteensa vainajaan
- Virkatodistuksen avulla asioimassa oleva asiakas voidaan tunnistaa kuolinpesän osakkaaksi
- Kuolinpesän osakkaan on hankittava vainajan virkatodistukset niistä seurakunnan kirkkoherranvirastoista, joihin perittävä on kuulunut

Luetteloida tallelokero yhdessä pankin kahden virkailijan kanssa

- Tallelokero on luetteloitava ennen perunkirjoitusta
- Luetteloinnin tarkoituksena on selvittää tallelokeron sisältö kaikille kuolinpesän osakkaille
- Tallelokeron voi tyhjentää vasta perunkirjoituksen jälkeen kaikkien osakkaiden suostumuksella

Saada tietoonsa kuolinpesän tililtä menevät maksupalvelut sekä suoraveloitukset:

- Osakkaalla on oikeus irtisanoa suoraveloitukset tai maksupalvelut

- Jos perittävä ei ole kuulunut seurakuntaan, virkatodistukset on hankittava maistraatista

- Muutoin virkatodistukset on hankittava niistä väestörekistereistä, joihin perittävä on kuulunut

- Sukuselvitys on katkeamaton virkatodistusten sarja 15-ikävuodesta kuolemaan

Kuolinpesän edustajat:

Käräjäoikeuden määräämä pesänselvittäjä

- Vastaa yksin kuolinpesän varallisuudesta sekä kuolinpesän pankkiasioista
- Saa käyttää kuolinpesän tilejä
- Saa tietoonsa vainajan kuolemaa edeltäneet sekä sen jälkeiset pankkiasiat
- Päätehtävänä huolehtia pesänselvittämisestä sekä pesän saattamisesta perinnönjakokuntoon
- Esitettävä asioidessaan tuomioistuimen antama määräys pesänselvittäjän toimesta

Testamentin toimeenpanija

- Testamentin toimeenpanija on henkilö, jolle perittävä on testamentissa määrännyt omaisuutensa hoidettavaksi
- Toimivalta perustuu testamenttiin
- Pääsääntöisesti samantyyppiset oikeudet kuin pesänselvittäjällä kun testamentti on saanut lainvoiman
- Testamentti on lainvoimainen kun testamentin ovat kaikki osakkaat hyväksyneet tai testamenttia ei ole moitittu 6kk moiteajan aikana

Valtiokonttorin nimeämä valtuutettu

- Valtio nimeää ja valtuuttaa pesänhoitajan selvittämään perillisittä kuolleen henkilön jäämistöä
- Valtiokonttorin valtuuttama pesänhoitaja vastaa pesänselvityksestä ja perunkirjoituksen järjestämisestä
- Pesänhoitaja on usein asianajaja tai oikeusaputoimisto
- Oltava pankkiasioita varten Valtiokonttorin antama valtuutus

Lain mukaisesti perunkirjoitusvelvollinen henkilö

- Perunkirjoituksen toimittamisvelvollisuus voi joissakin tapauksissa kuulua myös jollekin toiselle henkilölle kuin kuolinpesän osakkaalle (PK 20:2)
- Perunkirjoitusvelvollisella henkilöllä on oikeus saada saldotiedot kuolinpäivältä sekä oikeus saada tallelokero luetteloiduksi
- Selvitettävä pankille ne olosuhteet, joiden perusteella hän kokee olemaan velvollinen suorittamaan perunkirjoituksen

Edunvalvottava henkilö kuolinpesän osakkaana

- Edunvalvonnan tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden oikeuksia, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden tai muun syyn vuoksi kykene huolehtimaan itse taloudellisista asioistaan
- Edunvalvonnan piiriin kuuluvat ikänsä puolesta alle 18-vuotiaat henkilöt, jolloin hänen edunvalvoja ovat pääsääntöisesti molemmat huoltajat yhdessä.
- Huoltajat edustavat alaikäistä kuolinpesän pankkiasioita hoidettaessa
- Jos lapsen huoltaja on itse kuolinpesän osakkaana, eturistiriitojen välttämiseksi on haettava maistraatista edunvalvojan sijainen. Tällöin huoltaja ei voi toimia itse lapsensa edunvalvojana.
- Täysi-ikäinen henkilö voi kuulua edunvalvonnan piiriin määräyksen perusteella, jolloin häntä edustaa kuolinpesän pankkiasioissa tehtävään nimetty edunvalvoja
- Maistraatille toimitettava perukirja kuukauden kuluessa perunkirjoituksen järjestämisestä, jos kuolinpesän osakkaana on edunvalvottava henkilö
- Perinnönjaosta on sovittava kirjallisesti, sekä perinnönjaolle ja ositukselle saatava maistraatin hyväksyntä

Käyttöoikeudet ja valtuutukset

- Kuolemaan päättyvät vainajan elinaikana antamat valtuutukset

Esimerkkitalanne:

Maija on käyttänyt yhdessä miehensä Matin kanssa hänen käyttötiliä. Maijalla on ollut tiliin laajat käyttöoikeudet eli Maija on nähnyt tilin omassa verkkopalvelussaan, saanut maksaa sieltä laskuja sekä nostaa käteistä.

Matin kuoleman jälkeen hänen sijaansa tulee hänen kuolinpesä, jonka muodostavat Matin kuolinpesän osakkaat. Maija ei voi käyttää Matin kuoleman jälkeen tiliä, sillä Matin tilistä vastaavat kuolinpesän osakkaat yhdessä. Maija ei ole ollut tilinomistaja vaan tilin käyttöön oikeutettu henkilö, joten Matin antama valtuutus käyttää hänen tiliään on päätynyt Matin kuolemaan.

Kuolinpesää sitovat sopimukset

- Kuolinpesää sitovia sopimuksia ovat esimerkiksi tilisopimukset, velka- ja vastuusitoumukset
- Vainajan tekemistä sopimuksista vastaavat kuolinpesän osakkaat yhdessä
- Kuolinpesää sitovat myös maksupalvelu- ja suoraveloitussopimukset. Poiketen muista sopimuksista yhdelläkin osakkaalla on oikeus poistaa maksupalvelu- ja suoraveloitussopimukset

Esimerkkitalanne:

Avioparin Matin ja Maijan yhteiseltä tililtä on mennyt kuukausittain Matin nimissä olevaan rahastoon säästöön 100 euroa.

Kuolema ei katkaise automaattisesti suoraveloituksia ja toistuvia maksupalvelutoimeksiantoja, vaan ne sitovat kuolinpesää. Tämän johdosta kuolinpesän osakkaan on hyvä käydä konttorilla toimihenkilön kanssa läpi, minkälaisia maksuja kuolinpesän tililtä on menossa. Yhdelläkin kuolinpesän osakkaalla on oikeus poistaa vastaavanlainen maksupalvelu tai suoraveloitussopimus.

Esimerkkitalanne:

Kuolinpesän osakkaat huomaavat, että Matilla on ollut pankissa määräaikainen talletustili, jonka talletusajaksi on sovittu vuosi.

Matin kuolema ei ole eräännyt Matin määräaikaistalletusta, vaan se eräännyy normaalisti vuoden kuluttua tilisopimuksen tekemisestä. Matin määräaikaistililtä voidaan kaikkien osakkaiden suostumuksella nostaa rahaa, mutta jos tili ei ole vielä eräännytynyt, nostosta veloitetaan tilisopimuksessa sovittu nostoprovisio. Matti on sopinut tilistä ja sen ehdoista elinaikaan, ja nämä sopimukset sitovat kuolinpesää.

Tilinkäyttövälaineet

- Tilinkäyttövälaineet kuten kortit ja verkkopalvelusopimukset suljetaan kuolintiedonsaamisen jälkeen, jotta tilejä voidaan käyttää vain kuolinpesän osakkaiden yhteisellä päätöksellä
- Perustuu kuolinpesän yhteishallintoperiaatteelle

Yhteiset tilit

- Yhteisomistuksessa olevien tilien toinen puoli kuuluu kuolinpesälle ja toinen puoli toiselle tilinomistajalle
- Tilisopimuksessa on määritelty, kuinka tiliä voidaan käyttää

Esimerkkitalanne

Avioparilla Pirkolla ja Keijolla on ollut yhteinen käyttötili, jota he ovat saaneet käyttää vain yhdessä pankissa asioidessaan. Pirkko on kuollut.

Koska tilisopimukseen on kirjattu, että tiliä saavat käyttää vain molemmat tilinomistajat yhdessä, kyseessä on ja- muotoinen tili.

Kuoleman jälkeen tilin kanssa toimitaan samalla tavoin eli tiliä voivat käyttää vain Pirkon kuolinpesän osakkaat sekä Keijo yhdessä. Koska tili on ollut yhteinen, katsotaan, että tili omistetaan puoliksi.

Esimerkkitalanne

Avioparilla Pirkolla ja Keijolla on ollut yhteinen käyttötili, josta molemmat ovat saaneet nostaa erikseen asioidessaan rahaa. Pirkko on kuollut.

Koska tili on ollut yhteinen, katsotaan, että sen omistavat kuolinpesän osakkaat ja Keijo puoliksi. Koska tilisopimukseen on kirjattu, että tiliä saavat käyttää molemmat tilinomistajat erikseen, kyseessä on tai- muotoinen tili.

Pirkon kuoleman jälkeen hänen kuolinpesän osakkaiden on mahdollista maksaa omalta puoliskoltaan laskuja ja Keijon on mahdollista käyttää omaa puoliskoaan. Epäselvyyksien välttämiseksi pankista kuitenkin suositellaan Keijolle oman tilin avaamista.

Kaikista helpointa on, että yhteisen tilin jakamisesta sovitaan perunkirjoituksen jälkeen. Tai- muotoinen tili on myös mahdollista jäädyttää joko Keijon tai yhdenkin Pirkon kuolinpesän osakkaan pyynnöstä, jonka jälkeen tiliä saavat käyttää vain kummatkin osapuolet yhdessä.

Kuolinpesän pankkiasiointi perunkirjoituksen jälkeen

- Perunkirjoituksen jälkeen osakkaat ovat selvitetty, joten kuolinpesän pankkipalveluihin on mahdollista tehdä muutoksia osakkaiden yhteisellä päätöksellä
- Käytännössä asiointi perustuu usein valtuutukseen eli siihen, että kuolinpesän osakkaat valtuuttavat valtakirjalla yhden henkilön hoitamaan kuolinpesän pankkiasioita.

Kuolinpesän osakkaiden yhteinen suostumus (valtakirja) tarvitaan kun:

- Nostetaan kuolinpesän varoja
- Tyhjennetään tallelokero tai asiakirjasäilytys
- Tehdään uusia sopimuksia
- Lopetetaan olemassa olevia sopimuksia
- Halutaan saada tietoa vainajan elinaikaisista pankkiasioista
- Halutaan lisätä tiliin käyttöoikeuksia

Pankille on toimitettava valtakirjan lisäksi:

- Kopio maistraatin vahvistamasta perukirjasta tai kopio perukirjasta sekä vainajan sukuselvitys
- Kopio edesmenneen puolison perukirjasta (jos ositusta ei ole suoritettu avio-puolison välillä)
- Kopio edesmenneen puolison osituskirjasta (jos ositus on suoritettu avio-puolisoiden välillä)
- Kopio testamentista ja sen tiedoksisaantitodistuksista
- Perinnönjaon toteuttamista varten on toimitettava ositus- ja perinnönjakokirja

Kuolinpesän pankkiasioden hoitamisen kannalta keskeiset ajankohdat:

1 kk	•Tieto kuolemasta pankille
3 kk	•Järjestettävä perunkirjoitus
1kk perunkirjoituksesta	•Toimitettava perukirja Verohallintoon •Toimitettava perukirja Maistraattiin jos kuolinpesässä on edunvalvottava osakas
6 kk	•Perinnönjaon moiteaika •Testamentin moiteaika